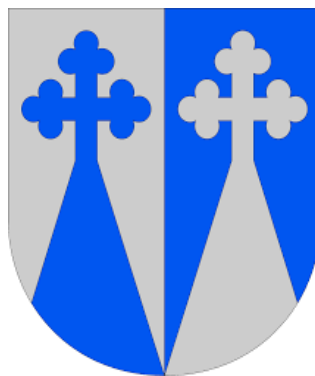
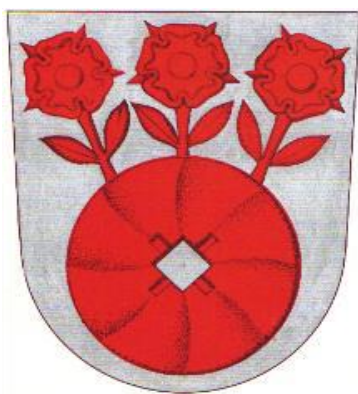

Ett tillgängligt Östra Nyland

Program för tillgänglighet och
framkomlighet

2021–2025

**Tillgänglighet och framkomlighet
betjänar alla**

Irja Suhonen, Projektchef, HvM, fysioterapeut

Jukka Suhonen, Tillgänglighetsexpert, fysioterapeut

Förord

I projektet för kartläggning av nuläget i Östra Nylands handikappservice och intensifiering av samarbetet hösten 2019 valdes utarbetande av ett gemensamt program för tillgänglighet och framkomlighet som ett utvecklingsobjekt för regionen.

Programmet "Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020, Tillgänglighet betjänar alla" som lyftes fram i samband med kartläggningen av nuläget, och dess positiva effekter i Sibbo var en grund för utarbetandet av ett regionalt program.

Detta regionala program för tillgänglighet och framkomlighet för Östra Nyland lägger fram en vision och målsättningar för förbättring av tillgängligheten och framkomligheten i områdets kommuner samt åtgärder för att förverkliga målen under de kommande fem åren.

De värderingar som styr de östnyländska kommunernas strategier och deras genomförandeprogram – tjänstvillighet, öppenhet och uppfinningsrikedom, kreativitet, ansvar, tillsammans med respekt för varandra, modigt och flexibelt – ska även ta sig uttryck som främjande av tillgängliga och framkomliga miljöer och tjänster. Beaktandet av tillgänglighets- och framkomlighetsfrågor ökar de östnyländska kommunernas attraktivitet och lyfter fram deras vilja att ta hand om sina invånare och välkomna nya invånare till Östra Nyland.

Byggandet av en tillgänglig och framkomlig miljö förutsätter att alla aktörer har kunskap om tillgänglighet och framkomlighet, och även en positiv inställning till dessa frågor. Tillgänglighet är en viktig aspekt av kvalitet. Målet är att tillgänglighet och framkomlighet ska ses som en primär och ekonomisk verksamhetsmodell inom hållbar utveckling som är till nytta för alla. Tillgänglighet och framkomlighet handlar om att beakta mångfalden bland människor. Detta gäller såväl den byggda miljön som tjänster, kommunikation och attityder.

En tillgänglig miljö och tillgängliga tjänster skapas genom såväl samarbete olika aktörer emellan som interaktiv planering med fokus på användaren. För att målen ska förverkligas krävs att alla parter förbinder sig till verkställandet av tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet samt den styrning, uppföljning och övervakning som säkerställer det.

Syftet med tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet är att tillsammans utveckla hela Östra Nyland, skapa och åtgärda tjänster samt göra miljön tillgänglig och framkomlig för alla områdets invånare. Tillgänglighet betjänat barnfamiljer, äldre, personer med tillfälliga funktionsbegränsningar, personer med funktionsnedsättningar – oss alla.

Förord

Innehåll

1 INLEDNING	5
2 Tillgänglighet och framkomlighet.....	6
2.1 Tillgänglighet.....	6
2.2 Framkomlighet	7
3 Processen för utarbetande av det regionala programmet för tillgänglighet och framkomlighet.....	7
3.1 Kommunernas representanter.....	8
3.2 Arbetsgruppernas arbete och tidtabell.....	8
3.3 Utomstående sakkunniga vid arbetsgruppens möten	9
3.4 Varför tillgänglighet och framkomlighet är viktigt – Sibbos representanters inlägg vid det första mötet.....	9
4 Lagstiftning kring tillgänglighet och framkomlighet.....	10
4.1 Byggd miljö	10
4.1.1 Markanvändnings- och bygglagen och -förordningen (MBL 5 §, 117 d§, 167 § och MBF 53 §)	11
4.1.2 Finlands byggbestämmelsesamling	11
4.1.3 Räddningslagen	12
4.1.3.1 Fastigheters räddningsvägar11 §	12
4.1.3.2 Underhåll av anordningar12 §	12
4.2 Trafik och transport	12
4.2.1 Parkeringstillstånd för rörelsehindrade	13
4.3 Kommunikation, information och tjänster.....	13
4.3.1 Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster	13
4.3.1.1 Tillgänglighetsdirektivet	13
4.4 Attityder.....	14
4.4.1 Finlands grundlag (6 §)	14
4.4.2 Diskrimineringslagen (5 § och 8 §)	14
4.4.3 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (artikel 2, 4, 5 och 9)	15
5 Vision och mål för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland.....	15
5.1 Vision.....	15
5.2 Mål.....	15
5.2.1 En tillgänglig kommun	15
5.2.2 En fungerande vardag och möjlighet att delta	16
5.2.3 Miljöer och byggnader för människorna.....	16
5.2.4 Tillgång till tjänster och rörelsefrihet	16

6 Allmänna åtgärder i det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland.....16

6.1 Åtgärder 17

7 Kommunspecifika planer för främjande av tillgänglighet och framkomlighet18

7.1 Askola..... 18

7.1.1 Observerande tillgänglighetskartläggningsvandring 18

7.1.2 Andra objekt och faktorer som arbetsgruppen lyft fram med tanke på förbättringen av tillgängligheten och framkomligheten 18

7.2 Lapträsk..... 19

7.2.1 En minnesvänlig centralort 19

7.2.2 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten 19

7.3 Lovisa 20

7.3.1 Tillgänglighetskartläggningsvandring 2019..... 20

7.3.2 Handikapprådets utlåtande om tillgängligheten i Lovisa år 2020 21

7.3.3 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten 22

7.4 Borgå 22

7.4.1 Tillgänglighetskartläggning för huvudbiblioteket i Borgå 22

7.4.2 Förslag från handikapprådet i Borgå om främjandet av tillgängligheten i Borgå 22

7.4.2.1 Offentliga byggnader 23

7.4.2.2 Stadsmiljö 23

7.4.2.3 Social- och hälsovårdstjänster..... 23

7.4.2.4 Idrottstjänster 23

7.4.2.5 Privata aktörer..... 24

7.4.3 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om främjande av tillgängligheten och framkomligheten 24

7.5 Sibbo 25

7.5.1 Programmet Ett tillgängligt Sibbo 25

7.5.2 Frågor som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten 25

7.5.2.1 Park- och grönområden..... 25

7.5.2.2 Central miljö 26

7.5.2.3 Privata aktörer..... 27

7.5.2.4 Frågor som kommit upp i samband med tillgänglighetskartläggningsvandringen i Nickby den 20 oktober 2020 27

8 Observerande tillgänglighets- och framkomlighetskartläggning 28

8.1 Tillgänglighetsarbetsgrupp och sammankallande 29

8.2 Mätredskap och tillbehör som behövs för tillgänglighetskartläggningen..... 30

8.2.1 Rullmått..... 31

8.2.2 Kamera 31

8.2.3 Lutningsmätare 31

8.2.4 Fjädersvåg..... 31

8.3 Genomförande av tillgänglighetskartläggningsvandring 31

8.4 Klassificering av åtgärder 32

8.5 ESKEH-blanketter – Kartläggningsmetod för tillgänglighet i byggda miljöer	33
8.6 Rapport.....	33
8.7 Samarbete med ansvariga aktörer för genomförande av nödvändiga åtgärder	34

9 De östnyländska kommunernas engagemang för genomförande och uppföljning av det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet 35

9.1 Sammankallande för kommunernas arbetsgrupper och den regionala arbetsgruppens fortsatta arbete	35
--	----

10 Sammanfattning 36

10.1 En arbetsgruppsmedlems betraktelser	36
--	----

Källor

Bilagor

Bilaga 1 Information som stöd för kommunernas tillgänglighetsarbete, Johanna Hätönen
Bilaga 2 Tillgänglighet ur en synskadad persons perspektiv, Juha Sylberg
Bilaga 3 Tillgänglighet i webbtjänster, Tapio Haanperä
Bilaga 4 Varför är planering enligt paragraferna inte tillgänglig? Minna Nyström-Järvinen
Bilaga 5 Serviceguide för inskolning av personal
Bilaga 6 Klassificering av åtgärder
Bilaga 7 Mätningssanvisningar för tillgänglighetskartläggningar
Bilaga 8 ESKEH-kartläggningsblanketter för byggnader, del 1
Bilaga 9 ESKEH-kartläggningsblanketter för byggnader, del 2
Bilaga 10 ESKEH-kartläggningsblanketter för utomhusområden

1 INLEDNING

Tillgänglighet och framkomlighet innebär att den fysiska, sociala och psykiska miljön, tjänsterna, informationen och attityderna är sådana att var och en oberoende av sina egenskaper har jämlika möjligheter att verka.

Tillgänglighet och framkomlighet ska inte ses som en speciallösning, utan som ett verksamhets-sätt genom vilket kommunen underlättar alla invånares möjligheter att ta sig fram, delta och verka. En tillgänglig byggd miljö och tillgängliga tjänster förbättrar vars och ens livskvalitet och skapar möjligheter att leva självständigt i synnerhet för äldre och personer med olika funktionsnedsättningar.

Tillgänglighetens och framkomlighetens betydelse ökar under de kommande åren även här i Östra Nyland, när antalet äldre i vårt område ökar. Enligt Statistikcentralens prognoser kommer antalet personer över 75 år i våra kommuner att fördubblas under de kommande 20 åren.

Boende i hemmet och satsningar på tillgänglighetsrenoveringar blir betydligt förmånligare än serviceboende, även om hemservice ofta erbjuds i hemmet. Tillgängliga och fungerande lösningar gör det lättare för alla människor att ta sig fram och vara verksamma. När dörröppningarna, passagerna och rutterna är tillräckligt rymliga, ramperna inte är för branta, hissar finns där de behövs och det inte finns onödiga trösklar, är det enklare för alla att verka, bo och använda tjänster.

Om tillgängligheten beaktas i planeringen redan från början och förverkligas effektivt, orsakar den inga betydande kostnader. Genom små förändringar, och i bästa fall bara genom att ändra rutinerna, får man till stånd betydande förbättringar i lokalers framkomlighet, säkerhet och användbarhet.

Vid sidan av kommuner och andra myndigheter är även företag och föreningar som erbjuder tjänster enligt lag skyldiga att göra rimliga anpassningar för att personer med funktionsnedsättningar ska kunna använda tjänster, utbilda sig, få arbete samt klara av sina arbetsuppgifter och avancera i sin karriär på samma sätt som andra.

Genom målen i tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet strävar man efter att utveckla Östra Nyland, producera tjänster samt bygga och renovera på ett sätt som skapar tillgänglighet och framkomlighet för alla invånare. I det regionala programmet definieras mål och metoder för främjande av tillgänglighet samt uppföljning av detta.

I beredningen av tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet beaktas kommunernas program och utredningar vars mål och åtgärder siktar på tillgängligare livsmiljöer och tjänster.

2 Tillgänglighet och framkomlighet

Tillgänglighet är i bästa fall nästan osynlig, men uppstår inte av sig själv. Miljöer och byggnader måste planeras och byggas så att var och en oberoende av ålder, kön, hälsotillstånd eller social, psykisk och fysisk funktionsförmåga kan verka i miljön och använda tjänsterna. Tillgänglighet och framkomlighet garanterar tillsammans att var och en har jämlika möjligheter att delta och påverka i samhället.

För att tillgängligheten och framkomligheten ska kunna främjas helhetsmässigt måste tillgänglighetsperspektivet vara med i all planering av såväl fysiska miljöer som tjänster. I lösningarna ska man även beakta attityder och servicekultur.

Satsningar på tillgänglighet och framkomlighet är samhällsekonomiskt lönsamma. Genom relativt enkla åtgärder och små kostnader kan man förändra exempelvis information, funktioner och den fysiska miljön så att personer med funktionsnedsättningar kan delta i samhället. På så sätt hjälper man invånarna att må bättre, utbilda sig och hitta en plats i arbetslivet. Detta påverkar även människornas hälsa på ett positivt sätt. Ju bättre samhället anpassas för att alla ska kunna delta, desto mindre blir behovet av personliga stödåtgärder ordnade av kommunen och andra myndigheter.

2.1 Tillgänglighet

Med termen tillgänglighet syftar man på den fysiska miljön, såsom byggnader, utomhusområden och trafikmedel. Tillgänglighet innebär att alla medborgare smidigt kan delta i arbete, studier, fritidsverksamhet och kultur.

En tillgänglig miljö är trygg och fungerande. Genom små förändringar, och i bästa fall bara genom att ändra rutinerna, får man till stånd betydande förbättringar i lokalers tillgänglighet, säkerhet och användbarhet. På lång sikt blir tillgänglighet förmånligare, eftersom fungerande lokaler minskar behovet av ändringar, ökar olika funktioners smidighet och exempelvis i affärer försnabbar processerna när ett stort antal människor ska använda tjänster och förflytta sig från en plats till en annan.

En tillgänglig miljö är nödvändig i synnerhet för personer med olika funktionsnedsättningar, för personer som rör sig med barnvagn, cykel eller tunga bördor samt för äldre för att de ska kunna vara jämlika i vardagen. En tillgänglig verksamhetsmiljö skiljer inte mellan människor utifrån deras funktionsförmåga.

Hinder för verksamhet kan orsakas av avstånd och nivåskillnader, ojämnheter, brist på utrymme, placering av olika objekt så att de är svåra att nå, tunga dörrar och dylikt, bristande säkerhet, miljöer eller tjänster som är svåra att uppfatta, kommunikationsproblem och allergener samt kraftiga doftämnen. Även dålig eller ojämn belysning, svaga kontraster, brist på skyltar och för trånga passager försvårar verksamhet och tillgång till tjänster.

En tillgänglig miljö möjliggör självständigt boende och självständig användning av tjänster för många som skulle vara beroende av andras hjälp i en dåligt planerad och förverkligad miljö. Tillgänglighet underlättar exempelvis transport av varor, städning och underhåll av lokaler i stor utsträckning.

2.2 Framkomlighet

Med termen framkomlighet avses att webb- och andra tjänster samt information lämpar sig för alla. Ibland hör man användas endast begreppet tillgänglighet, men man använder den också som paraplybegräpp för ordet framkomlighet.

Framkomlighet innebär att tjänster och redskap är framkomliga, information är begriplig och människor har möjlighet att delta i beslutsfattande som rör dem. När det gäller framkomlighet i digitala miljöer, såsom webbplatser, måste man beakta att alla ska ha jämlika möjligheter att använda webbplatsen och förstå dess innehåll. För personer med funktionsnedsättningar innebär framkomlighet på webbplatser även att innehållet kan läsas med olika hjälpmedel, såsom skärmläsningsprogram. För döva och hörselskadade säkerställs tillgängligheten bland annat genom att vid sidan av tidsbokning per telefon även ta i bruk tekniska lösningar som lämpar sig för deras behov.

I Finland berörs webbplatser och mobilapplikationer som tillhör den offentliga förvaltningen och organisationer som sköter uppgifter inom den offentliga förvaltningen av tillgänglighetsdirektivet. Den nationella lagstiftning som verkställer framkomlighetsdirektivet, lagen om tillhandahållande av digitala tjänster, trädde i kraft den 1 april 2019.

Framkomlighet bygger på jämlikt bemötande av människor och likabehandling. Ingen får försättas i en sämre situation än andra på grund av ursprung, ålder, kön, funktionsnedsättning eller något annat skäl som anknyter till en personlig egenskap. Framkomlighet är kopplad till principen om design för alla (på engelska Design for All eller Universal Design). Syftet med principen om design för alla är att beakta olika användare redan från början av planeringen och förverkliga en enda tjänst som alla olika människor kan använda.

3 Processen för utarbetande av det regionala programmet för tillgänglighet och framkomlighet

I projektet för kartläggning av nuläget i Östra Nylands handikappservice och intensifiering av samarbetet hösten 2019 valdes utarbetande av ett gemensamt program för tillgänglighet och framkomlighet som ett utvecklingsobjekt för regionen.

Programmet "Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020, Tillgänglighet betjänar alla" som lyftes fram i samband med kartläggningen av nuläget, och dess positiva resultat i Sibbo hade en central betydelse för utarbetandet av ett regionalt program.

Alla de kommuner i området som deltagit i projektet – Askola, Lapträsk, Lovisa, Borgå och Sibbo – förband sig till att delta i utarbetandet av det regionala programmet. Arbetsgruppens medlemmar föreslog genast vid det första mötet att man i utarbetandet av programmet ska beakta kommunernas särdrag.

3.1 Kommunernas representanter

Handikapp- och äldreåden i områdets kommuner ombads att välja representanter till arbetsgruppen. De kommuner som deltog i projektet ombads också att utse representanter från olika sektorer. I några kommuner valde äldreådet inga representanter till arbetsgruppen som beredde programmet.

Följande personer i områdets kommuner deltog i utarbetandet av programmet:

Askola:	Susanna Kortelainen/Terhi Korhonen, Mirja Juusti, handikapprådets ordförande
Lapträsk:	Tiia Gustavson, Hanna Lindroos, (Aki Kantele*), Kristiina Tikkala ** Pauli Ritola, äldre- och handikapprådets representant
Lovisa:	Johnny Haataja, Suvi Peltola, Päivi Härmäläinen, Monica Sund, Merja Grönberg Jonas Lindström, handikapprådets representant Ilkka Relander, äldreådet representant*
Borgå:	Ninni Heinonen, Anne Rihtniemi-Rauh, Sara Tallsten, Kirsi Oksanen Johanna Aaltonen, handikapprådets ordförande Ros-Mari Aarttila, äldreådet representant
Sibbo:	Pietu Pankkonen, Ilona Heikkinen, Jukka Suhonen, Tuula Wackström, Rita Lönnroth*** Tuula Räikkönen, handikapprådets ordförande Maija-Liisa Sahlbom, äldreådet representant *deltog i det första mötet **kom med i gruppen 23.11.2020 ***lämnade arbetsgruppen 6.10.2020

3.2 Arbetsgruppernas arbete och tidtabell

Det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nylands utarbetades under fem (5) månader. Arbetsgrupperna träffades sammanlagt 19 gånger under perioden 23.8.2020–22.1.2021. Alla möten skedde via Teams.

I den arbetsgrupp som beredde det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet ingick utöver representanter för områdets äldre- och handikappråd även representanter för kommunernas äldre- och handikappservice, kommunplaneringen och -tekniken, byggtillsynen, kultur- och fritidstjänsterna samt bildningsväsendet. Utarbetandet av det regionala programmet skedde i de mindre arbetsgrupperna och vid större gemensamma möten för alla medlemmar. Representanterna för äldre- och handikappråden samt kommunernas äldre- och handikappservice träffade, vid sidan av de gemensamma mötena, även alla de mindre arbetsgrupperna under beredningen av programmet.

Sakkunnig i arbetsgruppen var Jukka Suhonen, tillgänglighetskartläggare för byggda miljöer. För samordningen och utarbetandet av programmet ansvarade Irja Suhonen, chef för projektet för intensifiering av samarbetet mellan handikapptjänsterna i Östra Nyland.

3.3 Utomstående sakkunniga vid arbetsgruppens möten

Även utomstående sakkunniga inom tillgänglighet och framkomlighet bjöds in till arbetsgruppens möten. De höll föreläsningar vid mötena för hela den regionala arbetsgruppen:

- Ansvarig tillgänglighetsexpert vid Invalidförbundets Tillgänglighetscenter Johanna Hätönen – Information som stöd för kommunernas tillgänglighetsarbete (Bilaga 1)
- Tillgänglighetsexpert Juha Sylberg från Synskadades förbund – Tillgänglighet ur en synskadad persons perspektiv (Bilaga 2)
- Tillgänglighetsexpert Tapio Haanperä från Kehitysvammaliitto – Tillgänglighet i webb-tjänster (Bilaga 3)
- Arkitekt, examensansvarig för examensprogrammet för byggnadsarkitekter vid Tammerfors yrkeshögskola Minna Nyström-Järvinen – Varför är planering enligt paragraferna inte tillgänglig? (Bilaga 4)
- Kommunernas kommunikationsplanerare – webbplatsernas tillgänglighet och tydligt språk (Europeiska unionens direktiv om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer EU 2016/2102 "tillgänglighetsdirektivet")
- Registrerad tillgänglighetskartläggare för byggda miljöer (Invalidförbundet), diplomingenjör Maija Aatelo – Tillgänglighetskartläggning för huvudbiblioteket i Borgå (partiell)

3.4 Varför tillgänglighet och framkomlighet är viktigt – Sibbos representanters inlägg vid det första mötet

En person med en fysisk funktionsnedsättning som ska besöka en ny plats ringer ofta i förväg för att fråga om tillgängligheten: finns det trappor, får hjälpmedlet plats i hissen? Ibland händer det att kundtjänstpersonalen eller vaktmästaren säger att det inte finns trappor, men när man kommer fram märker man ändå att där finns ett par trappsteg som hindrar framkomsten. En person utan funktionsnedsättning kanske inte ens lägger märke till dem. Om varje trappsteg i en trappa var ett par meter högt skulle personer utan funktionsnedsättning vara i samma situation och undra varför det byggts på det viset. – Olika tillställningar ordnas även i lokaler med hinder, som inte kan nås med hjälpmedel. Och tänk om exempelvis rödhåriga eller personer med glasögon skulle hindras från att delta i tillställningar? Det skulle inte kännas rättvist. När det gäller personer med funktionsnedsättningar tas tillgängligheten ofta inte på allvar, även fastän redan ett indirekt hindrande är olagligt.

Tillgänglighetsarbetsgruppen i Sibbo bestod av tjänsteinnehavare som såg hur viktig frågan var och engagerade sig i den. Av de saker som upptäcktes under tillgänglighetsvandringen åtgärdades en del redan innan de ens hunnit skrivas in i processen! Det gjordes även en runda med handikappanpassad taxi, där tjänsteinnehavarna satt fastspända i rullstolar under färden. Ojämnheter och trösklar längs rutten ökar smärtan, och om man har problem med att kontrollera kroppen eller nacken kan huvudet slänga och kroppen kastas omkring.

Upplevelsen ökade förståelsen, intygade deltagarna i färden, och brister åtgärdades även här. Tillgänglighetsprogrammet behöver innehålla detaljerad information om tillgängliga lösningar. Det är ingen självklarhet att nya byggnader eller nytt byggande i miljön förverkligar tillgänglighet – exempelvis gatstenar kan väljas så att deras lutning inte överensstämmer med anvisningarna, vilket kan leda till att personer som använder hjälpmedel har svårt att ta sig över dem och också drabbas av smärta när de försöker göra det.

Tillgänglighet är en förutsättning för jämlikhet, men är alltid till nytta även för andra användargrupper. Om man planerar tillgängliga rutter i den närliggande naturen eller tillgängliga badmöjligheter vid badstränder, gynnar det såväl barnfamiljer som äldre.

Tillgänglighet kan vara en attraktivitetsfaktor för kommunen. Den är också en värderingsfråga. Minimikravet är naturligtvis att följa gällande lagstiftning. Även den privata sektorn bör utmanas att beakta tillgängligheten. – Jag hoppas att det engagemang som vi sett i Sibbo även ska smitta av sig på andra kommuner, och att man till arbetsgruppen hittar inspirerade människor som kan föra tillgängligheten i området framåt och till ett förverkligande.

4 Lagstiftning kring tillgänglighet och framkomlighet

Grundlagen förbjuder diskriminering på grund av exempelvis hälsotillstånd eller funktionsnedsättning. För byggda miljöer, trafik och transporter, kommunikation och attityder finns också lagstiftning som styr vår verksamhet i samhället.

Verksamheten styrs bland annat av följande lagar och förordningar: markanvändnings- och bygglagen, markanvändnings- och byggförordningen (2000), statsrådets förordning om byggnaders tillgänglighet (2018), vägtrafiklagen (2020), spårtrafiklagen (2019), tillgänglighetsdirektivet (2016), lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (2019), Finlands grundlag (2000), diskrimineringslagen (2015), strafflagen (1995), lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (2015), förvaltningslagen (2003) och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2016).

4.1 Byggd miljö

De tydligaste direkta bestämmelserna kring tillgänglighet gäller den byggda miljön. Beaktande av tillgänglighet redan i planläggningsskedet är viktigt för kvaliteten på den kommande byggda miljön. Genom planläggningen kan man förutom byggnader även påverka tillgängligheten i gatubilden, på gator och torg, i parker och i utrymmet mellan byggnader. I planläggningen beaktar man också utrymmen för fordon som hämtar och lämnar personer. Med detta avses trafikområden nära ingångarna, där exempelvis taxibilar kan stanna för att släppa av eller plocka upp passagerare.

Genom att bygga bostäder så att de enkelt kan anpassas för att bli tillgängliga gör man det möjligt att bo kvar även när ägaren blir äldre, och gör det också lättare att sälja bostaden vidare. Efterfrågan på tillgängliga bostäder har ökat kontinuerligt. En tillgänglig bostad fungerar även vid en tillfällig funktionsnedsättning. Sedan 1994 har byggbestämmelserna föreskrivit att bostadsbyggnader med fyra våningar ska utrustas med hiss. År 2005 kom en ny bestämmelse om att även bostadsbyggnader med tre våningar ska förses med hiss.

Bestämmelserna och anvisningarna kan anses ställa upp minimi- och maximikrav för tillgängliga miljöer. Ingenting hindrar dock att man bygger en miljö av ännu högre kvalitet. Särskilt byggnader avsedda för en bred användargrupp ska vara högklassiga i fråga om tillgänglighet. Sådana byggnader är bland annat simhallar, bibliotek, servicehus för äldre och skolor med tanke på såväl elever som användare under kvällstid.

Ett resultat av miljöministeriets utvecklingsprogram för äldres boende åren 2013–2017 var att Finland behöver en miljon tillgängliga bostäder fram till år 2030. Enligt beräkningarna finns i nuläget ungefär en tredjedel av de tillgängliga bostäder som behövs. Målet är att en tredjedel av de tillgängliga bostäder som behövs ska byggas, och en tredjedel ska skapas genom renoveringar. Därför är det viktigt att åtgärder som förbättrar tillgängligheten alltid beaktas vid renoveringar.

4.1.1 Markanvändnings- och bygglagen och -förordningen (MBL 5 §, 117 d§, 167 § och MBF 53 §)

Kraven på en tillgänglig miljö bygger på tanken om socialt hållbar utveckling och jämlika möjligheter att ta sig fram som nämns i de allmänna målen för markanvändnings- och bygglagen och -förordningen. Olika befolkningsgruppers behov ska beaktas i planläggning och byggande.

Målet för områdesplaneringen är att utgående från en interaktiv planering och tillräcklig bedömning av konsekvenserna främja möjligheterna att skapa en trygg, hälsosam, trivsamt och socialt välfungerande livsmiljö och omgivning som tillgodoser behoven hos olika befolkningsgrupper, såsom barn, äldre och handikappade.

Byggnader ska vara ändamålsenliga och möjliga att renovera, underhålla och anpassa i enlighet med vad användningen av byggnaden förutsätter. De ska lämpa sig även för sådana personer vars förmåga att ta sig fram eller agera är begränsad.

Den byggda miljön ska användas i överensstämmelse med bygglovet och hållas i snyggt skick. En av kommunen förordnad myndighet övervakar för sin del att trafikleder, gator, torg och öppna platser samt parker och ställen utomhus avsedda för vistelse uppfyller kraven på en bra stadsbild samt trivsel. Lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik skall hållas fria från hinder och säkra.

Förvaltnings- och servicebyggnader och sådana affärs- och servicelokaler i annan byggnad som med tanke på jämlikheten ska vara tillgängliga för alla samt byggplatserna för dessa byggnader och lokaler ska lämpa sig även för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Med offentliga lokaler och övriga verksamhetslokaler avses andra lokaler än sådana som är avsedda för boende.

4.1.2 Finlands byggbestämmelsesamling

Finlands byggbestämmelsesamling innehåller föreskrifter och anvisningar för tillgängligt byggande och tillgängliga miljöer (F1, F2, G1). Byggbestämmelsesamlingens föreskrifter om tillgänglighet är alltid förpliktigande för nya byggnader, och tillämpas från fall till fall vid renoveringar och ändringsarbeten. Med byggd miljö avses bostadsbyggnader, men även andra byggnader och utomhusområden.

Tillgänglighetskraven har samlats i en förordning och samordnats med förordningarna om användningssäkerhet, brandsäkerhet och bostadsplanering. Förordningen är förpliktigande och anvisningen berättar om metoder för genomförande enligt förordningen. Genom förordningen preciseras måtten för tillgängligt byggande, tolkningsskillnaderna mellan kommunerna minskar och kraven kan riktas på ett mer exakt sätt enligt lokalernas användningsändamål.

Med byggnadens egenskaper avses i detta sammanhang byggnadens och lokalernas strukturer och kulturhistoriska värden. Ändamålsenligheten kommer fram i det att i ju högre grad en byggnad

är i allmänt bruk, desto mer betonas möjligheterna till jämlik användning av byggnaden. Ju mer begränsad den grupp som använder byggnaden är, desto viktigare är de ekonomiska perspektiven. Till de delar av en byggnad som ska beaktas med tanke på tillgängligheten hör den rutt som leder till byggnaden, ingången, dörrarna, passagerna inomhus, byggnadens övriga lokaler, förbindelserna mellan våningar, toaletter och tvätttrum, övriga hygienlokaler, möteslokaler och inkvarteringslokaler.

4.1.3 Räddningslagen

Ägaren och innehavaren av en byggnad samt en verksamhetsidkare ska för egen del se till att utgångarna och vägen till dem är framkomliga och fria från hinder och även i övrigt i sådant skick att de kan användas säkert och effektivt.

Vid utgångarna och i gångar på vindar, i källare eller i lagerutrymmen får inga föremål förvaras. Utgångarna och vägen till dem ska vid behov märkas och vara belysta på lämpligt sätt. Närmare bestämmelser om märkning och belysning får utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. (28.12.2018/1353)

4.1.3.1 Fastigheters räddningsvägar¹¹ §

Ägaren och innehavaren av en fastighet samt en verksamhetsidkare ska för egen del se till att körvägar eller andra förbindelser avsedda för utryckningsfordon (räddningsvägar) är farbara och fria från hinder och att de är märkta på lämpligt sätt.

Fordon får inte parkeras eller andra hinder placeras på räddningsvägar. Närmare bestämmelser om märkning av räddningsvägar utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. (28.12.2018/1353)

4.1.3.2 Underhåll av anordningar¹² §

Följande i denna lag eller andra författningar eller av myndigheterna föreskrivna utrustningar och anordningar ska vara funktionsdugliga samt underhållas och inspekteras på behörigt sätt:

- 1) släcknings-, räddnings- och bekämpningsmateriel,
- 2) anordningar som underlättar släcknings- och räddningsarbetet,
- 3) branddetektorer, larmanordningar och övriga anordningar som varnar om överhängande fara,
- 4) skyltar och belysning som anger utrymningsvägar,
- 5) skyddsrummens utrustning och anordningar.

För de förpliktelser som avses ovan svarar ägaren och innehavaren av en byggnad samt en verksamhetsidkare för egen del i fråga om allmänna utrymmen och sådana arrangemang som tjänar hela byggnaden samt innehavaren av en lägenhet i fråga om utrymmen i hans eller hennes besittning.

4.2 Trafik och transport

Alla ska ha möjlighet att använda trafikmedel och tjänster för att ta sig fram. Hela resekedjan ska vara tillgänglig och framkomlig. Lätt trafik, parkering, terminal- och parkeringsområden, trafikmedel samt information och tjänster. Vägtrafiklagen (2020) och spårtrafiklagen (2019).

4.2.1 Parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Parkeringstillståndet för rörelsehindrade ersatte parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning den 1 juni 2020. Parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som beviljats före den 1 juni 2020 är i kraft som normalt tills deras giltighetstid löper ut.

På en parkeringsplats ska det finnas två bilplatser som lämpar sig för rörelsehindrade för de 50 första bilplatserna och därefter en för varje påbörjat antal av 50 platser. En bilplats för rörelsehindrade får vara belägen högst 10 meter från ingången. Bilplatser för rörelsehindrade ska med tanke på tillträdet till byggnaden placeras så nära en tillgänglig ingång som möjligt, och de ska markeras med den internationella ISA-symbolen (International Symbol of Access).

4.3 Kommunikation, information och tjänster.

Enligt förvaltningslagens 6 § ska myndigheterna bemöta dem som uträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt. Tjänsterna ska ordnas så att de även är tillgängliga för specialgrupper. Myndigheterna ska använda ett sakligt, klart och begripligt språk och på så sätt säkerställa att det är enkelt att använda tjänsterna. Enligt lagen ska information vara tillgänglig och tillhandahållas i flera kanaler, och alla ska ha möjlighet att uttrycka sig och hålla kontakt med andra.

Webbplatser och mobilapplikationer samt deras innehåll ska vara sådana att vem som helst kan använda dem och förstå vad som sägs i dem. Praxis för avgöranden i internationella domstolar, Europeiska unionens domstol och europeiska människorättsdomstolen har en central roll för utvecklingen av juridiken kring jämlikhet. (Tillgänglighetsdirektivet 2016).

4.3.1 Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster

I lagen om tillhandahållande av digitala tjänster ställs minimikrav på tillgängligheten i den offentliga sektorns webbplatser och mobilapplikationer. Den reglerar också tillsynen av förverkligandet av tillgänglighet och myndigheternas skyldigheter i fråga om ordnandet av digitala tjänster för allmänheten. Lagen trädde i kraft den 1 april 2019 och verkställer tillgänglighetsdirektivet i Finland. För rådgivningen om och övervakningen av lagens tillgänglighetskrav ansvarar enheten för övervakning av tillgänglighet vid Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Kommunikation påverkar attityder.

Genom det regionala programmet främjar man kommuninvånarnas jämlikhet genom att försöka säkerställa att man i all kommunikation undviker att förlita sig på bara en kommunikationskanal. Genom att informera på flera olika sätt säkerställer man att även syn- och hörselskadade har tillgång till information.

4.3.1.1 Tillgänglighetsdirektivet

EU-parlamentet godkände den 26 oktober 2016 ett direktiv om tillgänglighet i den offentliga sektorns webbtjänster. Målet med direktivet är att göra offentliga webbplatser och applikationer mer användarvänliga för alla medborgare, men i synnerhet de som har funktionsnedsättningar.

EU-direktivet om tillgängligheten i webbtjänster baserar sig på standarder, enligt vilka det exempelvis ska finnas motsvarigheter i textform till bilder på webbplatser. Man ska också kunna bläddra på webbplatser utan att använda mus.

När man beaktar specialgruppers behov i planeringen av webbtjänster förbättras användbarheten i hela tjänsten. Kommunerna ska alltid erbjuda alternativa sätt att ta kontakt för dem som inte använder digitala tjänster. Å andra sidan måste man också kunna använda lösningar som möjliggörs av digitaliseringen, såsom tidsbokningar och enkäter per e-post eller system för återuppringning.

4.4 Attityder

Beaktande av mångfalden i livet är en attitydfråga. Bestämmelser om jämlikhet och likabehandling finns bland annat i Finlands grundlag (2000), diskrimineringslagen (2015), lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (2015) samt strafflagen (1995).

För att individens grundläggande rättigheter enligt grundlagen och likabehandling enligt diskrimineringslagen ska förverkligas måste kommunerna sörja för att miljön och tjänsterna är tillgängliga. Vid sidan av grundlagen och diskrimineringslagen kräver även handikappservicelagen att kommunerna utvecklar levnadsförhållandena och de allmänna tjänsterna så att de fungerar och lämpar sig för alla. De kommunala myndigheterna ska genom sin verksamhet sträva efter att eliminera sådana olägenheter som begränsar möjligheterna att verka och delta för personer med funktionsnedsättningar. Kommunen ska se till att dess allmänna tjänster lämpar sig även för personer med funktionsnedsättningar.

De kommunala jämställdhets- och likabehandlingsplanerna kräver också att kommunerna iakttar jämställdhet och likabehandling samt förebygger diskriminering i all sin verksamhet. Som en åtgärd inom det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet kommer vi att introducera en serviceguide för personalen inom kommunerna i området, som rekommenderas som en del av inskolningen.

4.4.1 Finlands grundlag (6 §)

Enligt grundlagen är alla människor lika inför lagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Förutom avskaffande av diskriminerande rutiner förutsätter grundlagen även aktiva åtgärder för främjande av jämlikhet. Diskriminering är förbjuden även enligt strafflagen.

4.4.2 Diskrimineringslagen (5 § och 8 §)

Myndigheterna ska bedöma hur likabehandling uppnås i deras verksamhet och vidta åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av myndighetens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter. Diskrimineringslagen strävar även efter att främja möjligheterna till sysselsättning och utbildning för personer med funktionsnedsättningar.

Kommunen ska förverkliga likabehandling, från planeringen fram till genomförandet. Varje kommuninvånare är en individ. Varje kommuninvånare har rätt till tjänster, delaktighet och en trygg miljö, oberoende av sådant som rör invånarens person. Likabehandlingsarbetet berör inte bara minoriteter, utan gör kommunen bättre för alla.

4.4.3 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (artikel 2, 4, 5 och 9)

Jämlikhet är en mänsklig rättighet, som tillgänglighet och framkomlighet bidrar till att förverkliga. Jämlikheten mellan människor grundar sig på begreppet människovärde. Alla människor är födda jämlika.

De skäliga anpassningar som nämns i artikel 2 kompletterar förverkligandet av design som lämpar sig för alla och säkerställer tillgänglighet i enskilda fall. Med skäliga anpassningar avses lämpliga arrangemang genom vilka man främjar de mänskliga och grundläggande rättigheterna för en person med funktionsnedsättning.

I artikel 4 förutsätts design som lämpar sig för alla (*Design for All (DfA)* eller *Universal design*), som innebär att produkter, miljöer, program och tjänster planeras så att alla människor kan använda dem i så stor utsträckning som möjligt utan anpassningar eller specialarrangemang. Design som passar alla är allmän till sin karaktär.

Innehållet i artikel 5 berör jämlikhet och likabehandling. Alla människor är lika inför lagen. Enligt lagen har alla rätt till jämlikt rättsskydd och jämlika lagenliga förmåner utan någon form av diskriminering.

Artikel 9 lyfter fram betydelsen av tillgänglighet och framkomlighet för ett självständigt liv och möjligheten att delta fullt ut på olika områden i livet. Dessutom förutsätts lämpliga åtgärder och övervakning i fråga om utveckling av lokalers och tjänsters tillgänglighet.

5 Vision och mål för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland

5.1 Vision

De östnyländska kommunerna ska erbjuda sina invånare en tillgänglig livsmiljö och tillgängliga tjänster. Det tillgängliga Östra Nyland är en jämlik, tolerant och bra plats för boende, arbete och användning av tjänster. Alla har jämlik tillgång till funktioner, områden, tjänster och arbetsplatser, och det är enkelt att ta sig fram.

5.2 Mål

I de östnyländska kommunerna anpassas miljön, byggnaderna, tjänsterna och kommunikationen så att alla kan delta. När målen förverkligas minskar behovet av personliga stödåtgärder från kommunens och andra myndigheter sida.

5.2.1 En tillgänglig kommun

- Tillgängligheten och beaktandet av den är en del av kommunens beredningsarbete och beslutsprocess. Den senaste tillgängliga kunskapen om tillgänglighet och framkomlighet används som stöd för beslutsfattandet.

- Vi skapar ett system för uppföljning av de åtgärder som föreslås i tillgänglighetsprogrammet.

5.2.2 En fungerande vardag och möjlighet att delta

- Tillsammans med invånarna letar vi aktivt efter förbättringsmöjligheter och innovativa lösningar för att främja tillgängligheten och framkomligheten.
- Genom tillgängligheten ger vi invånarna möjlighet till en fungerande vardag och social samvaro oberoende av ålder och funktionsförmåga.

5.2.3 Miljöer och byggnader för människorna

- I planeringen av den byggda miljön använder vi oss av användarnas erfarenheter. Vi förutsätter att planerarna använder de senaste tillgänglighetslösningarna, och deltar aktivt i utvecklingen av dem.
- I bostadsproduktionen främjar vi byggande av bostäder som lämpar sig under människans hela livscykel.
- Vi ser tillgänglighet som en väsentlig del av kvaliteten i byggandet.
- Vi främjar hållbar utveckling genom att bygga en tillgänglig miljö som lämpar sig för alla.
- Vi strävar efter att uppnå tillgänglighet på basnivå i hela kommunen och tillgänglighet på specialnivå kring viktiga serviceställen och bland annat kollektivtrafikterminaler.

5.2.4 Tillgång till tjänster och rörelsefrihet

- Vi gör tjänsterna tillgängliga, användarvänliga och kostnadseffektiva.
- Vi skapar tillgängliga elektroniska tjänster som lämpar sig för alla användargrupper.
- Vi erbjuder alltid alternativa sätt att ta kontakt och använda tjänster, med beaktande av användargruppernas särskilda behov.
- Vi planerar och bygger i samarbete med andra aktörer en tillgänglig kollektivtrafik med tillgängliga terminaler och hållplatser.
- Vi främjar tillgänglighet tillsammans med samarbetspartner såsom lokala företag.
- Vid behov stöder vi möjligheterna att ta sig fram på egen hand med hjälp av färdtjänster, såsom servicelinjer och transporter som trafikerar på beställning.

6 Allmänna åtgärder i det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland

Tillgänglighet och framkomlighet nämns i många av de östnyländska kommunernas strategier och deras verkställandeprogram. Genom det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogram som nu upprättats strävar vi efter att göra beaktandet av tillgänglighet och framkomlighet till en naturlig del av de olika förvaltningsområdenas gemensamma verksamhet.

För att säkerställa att målen för tillgänglighet och framkomlighet förverkligas samarbetar vi över förvaltningsgränserna och involverar användarna. Det innebär i praktiken att tillgänglighet och

framkomlighet beaktas redan från planeringsskedet i alla nya objekt som kommunen förverkligar. Även vid renoveringar beaktas tillgängligheten och framkomligheten redan från planeringsskedet.

Vi beaktar även i planeringen att lokaler för personal ska vara tillgängliga, så att alla har jämlika möjligheter att arbeta.

6.1 Åtgärder

- Tillgänglighets- och framkomlighetsfrågor är en del av vår planerings- och beslutsprocess i hela kommunens/stadens organisation.
- Den årliga uppföljningen av tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet sker enligt en gemensamt överenskommen modell.
- Inom kommunerna intensifierar vi samarbetet mellan byggtillsynen, kommuntekniken och -planeringen samt andra sakkunniga.
- Vi definierar de objekt som kräver tillgänglighet på bas- eller specialnivå. Vi prioriterar brådskande objekt.
- I kommunens arbetsgrupp prioriterar vi tillgängligheten på gångvägar och leder för lätt trafik samt busshållplatser. Vi utarbetar åtgärdsförslag gällande stenbeläggningar, belysning, asfaltering, färger etc.
- Tillgängligheten och framkomligheten beaktas från beredningen av upphandlingar ända till det att alla skeden har slutförts. I anbudsinfordringar för upphandlingar beaktas exempelvis kantstenars lämplighet för personer med fysiska funktionsnedsättningar eller synskador i fråga om lutningsprocent och jämnhet. Tillgängligheten beaktas även när stenarna sätts på plats.
- Vi kartlägger tillgängligheten och funktionen i de fastigheter som förvaltas av kommunen och utarbetar åtgärdsförslag för att förbättra tillgängligheten.
- Skyltar som uppfyller tillgänglighets- och framkomlighetskraven sätts upp i kommunens lokaler.
- Vi vidtar konkreta åtgärder för att utveckla tillgängligheten och framkomligheten i rekreatiomsområden samt på motionsplatser och -stråk.
- Vi förbättrar de fysiska miljöernas och tjänsternas tillgänglighet i samarbete med olika aktörer.
- Vi skapar webb- och andra tjänster enligt invånarnas behov. Vi fäster uppmärksamhet vid kommunikationen. Vi gör de ändringar som tillgänglighetsdirektivet kräver i kommunens webbtjänster. Alla nya elektroniska tjänster byggs upp så att de är tillgängliga för alla användargrupper och så att språket i dem är tydligt (bl.a. servicetorget, servicekartan), så att invånarna har så god tillgång som möjligt till information om bland annat beredningen av ärenden och beslutsfattandet.
- I inskolningen av personalen introducerar vi en serviceguide för säkerställande av ett gott bemötande av klienterna (bilaga 5).

7 Kommunspecifika planer för främjande av tillgänglighet och framkomlighet

En central åtgärd i det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland är objektsspecifika tillgänglighetskartläggningsvandringar och åtgärder med genomförandeplaner som utarbetas utifrån dem. För att öka och säkerställa tillgänglighet och framkomlighet vidtar kommunerna ovan nämnda konkreta åtgärder för att främja en smidig vardag för alla invånare.

Kommunernas strategier och program samt nuläge och planer styr planeringen och schemaläggningen av kommande tillgänglighetskartläggningsvandringar. Det lönar sig att satsa på planerade och systematiska tillgänglighetskartläggningsvandringar, så att korrigeringar som berör tillgängligheten görs på korrekt sätt med en gång.

I kommunens verksamhet är beaktande av tillgängligheten och framkomligheten tillsammans med berörda parter redan i förväg det mest kostnadseffektiva sättet att skapa tillgänglighet och framkomlighet. Tillgängligheten har naturliga kopplingar till säkerhets- och verksamhetsrutinerna. Tillgänglighet och framkomlighet är inte speciallösningar, utan ett naturligt sätt att verka.

7.1 Askola

Enligt tillgängliga uppgifter har tillgänglighetskartläggningar inte tidigare gjorts i Askola. I Askola finns två centrum, kyrkbyn och Monby. Arbetsgruppen uppmärksammade många platser i centrumen där tillgänglighet inte förverkligas.

Samarbete mellan olika aktörer och byggtillsynens insats är centrala för förbättringen av tillgängligheten i Askola.

7.1.1 Observerande tillgänglighetskartläggningsvandring

Under beredningen av programmet gjordes en observerande tillgänglighetskartläggningsvandring i kyrkbyn i Askola, som gav mer information om tillgängligheten i området. Tillgänglighetsvandringens rutt omfattade bland annat följande platser:

- hälsocentralen och tandkliniken,
 - socialbyrån,
 - apoteket,
 - OmaPosti,
 - biblioteket
- samt gårdarna hos två privata aktörer med verksamhet i centrum.

Arbetsgruppens nästa uppgift är att utarbeta en mer detaljerad rapport över de åtgärder som behöver vidtas för att främja tillgängligheten på ovan nämnda platser och presentera den för de berörda parterna i kommunen så att åtgärderna kan vidtas.

7.1.2 Andra objekt och faktorer som arbetsgruppen lyft fram med tanke på förbättringen av tillgängligheten och framkomligheten

I arbetsgruppen uppmärksammades platser i Askola där tillgänglighet inte förverkligas. Valfungerande trafikarrangemang sågs som en mycket viktig faktor för möjliggörande av tillgänglighet.

För offentliga byggnader som inte inkluderades i kartläggningsvandringen, såsom skolor, daghem och idrottslokaler, och deras omgivningar finns ingen tillgänglighetsinformation tillgänglig. Arbetsgruppen lyfte också fram behovet av att kartlägga trafikleder, inklusive lätttrafikleder, samt parker och andra rekreatiomsområden. Under de kommande åren ska tillgänglighetskartläggningsvandringar även göras för dessa platser. Askola har i sin budget för 2021 reserverat medel för arbetet för främjande av tillgänglighet och framkomlighet.

Inkludering av privata aktörer i arbetet för främjande av tillgänglighet och framkomlighet betraktades som mycket viktigt.

7.2 Lappträsk

I Lappträsk har man under de senaste åren utfört mycket utvecklingsarbete i centralorten med beaktande av framför allt äldres och minnessjukas behov i fråga om såväl självständigt boende som möjligheter att ta sig fram. Att döma av den positiva responsen betjänar de åtgärder som vidtagits i centrum för att förbättra tillgängligheten och framkomligheten alla invånare – såväl dem som har med sig barnvagn som dem som använder rullstol.

7.2.1 En minnesvänlig centralort

Lappträsks kommun har under flera års tid utvecklat den centrala kyrkbyn till en minnesvänlig plats. Den allmänna planen för Lappträsks kommuns minnesvänliga tätort utarbetades inom projektet Täydetäen toimivaa, som finansierades av SHM, åren 2016–2018.

Målet för utvecklingsarbetet har varit att även minnessjuka ska kunna röra sig fritt på sin hemort och använda de funktioner och möjligheter som området erbjuder. De vägleds av färger, ljus, miljökonst och byggnadernas placering samt teknik.

I centrum har man också byggt fyra småhus för seniorer. Målet för utvecklingsarbetet har varit att säkerställa att äldre kan leva självständigt så länge som möjligt och att möjliggöra boende i det egna hemmet till livets slut.

I samband med utvecklingsarbetet byggdes en ny tillgänglig ingång till biblioteket samt en dito väg. Den nya ingången har fått mycket positiv respons från personer som rör sig med barnvagnar. Tillgängligheten inne i biblioteket kommer att förbättras framöver.

I all planering har man använt delaktiggörande planering och bland annat gjort rundturer för att bekanta sig med områden.

7.2.2 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten

I centralorten är det för närvarande aktuellt med planering av en lätttrafikled på axeln biblioteket–daghemmet–omsorgsenheten. Samtidigt kartläggs även behovet av kundparkering i området. Investeringar i detta görs i år, under 2021. I år utarbetas också en plan för minnesvänlig belysning.

Vid mötena lyfte Lappträsks representanter fram platser i sin kommun där tillgänglighet inte förverkligas.

Sådana platser är bland annat: apoteket (ringklocka i trappan), kommungården (dörrarna öppnas åt fel håll för den som rör sig med rullstol, trångt att röra sig), samt posten och Matkahuolto där ramperna är för branta.

Under utarbetandet av programmet lyftes även följande frågor fram:

- alla parkeringsområden behöver struktureras upp
- lätttrafiklederna borde markeras tydligare
- området för fotgängare och torgområdet bör separeras från övrig verksamhet och området bör planeras med tanke på tillgängligheten, så att det är lätt att ta sig fram med rullstol och rollator
- området behöver få nödvändiga trafikmärken
- övergångsställets placering ska planeras för funktionen
- utjämning av vägbeläggningarna

Arbetsgruppen gjorde följande observationer gällande den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken i Lappträsk:

- Kapellby skola saknar en lättanvänd ramp. Den skulle inte behöva vara på plats hela tiden, utan skulle kunna fästas vid yttertrappan vid behov, så att det skulle gå enkelt att komma in med exempelvis en rullstol.
- Kirkonkylän koulu har en ramp som leder in i byggnaden. Inga stora brister.
- Hilda Käkikosken koulu i Porlom har många brister. Lokalerna är i tre våningar och trapporna är ganska branta, och det saknas hiss. Det finns inga ramper.
- Daghemmet Trolldalen har inga stora brister, utan man kan ta sig fram överallt (även om man måste ta en del omvägar).

Arbetsgruppen hade ingen information om tillgängligheten i idrottslokalerna. En idrottshall finns vid civiltjänstcentralen och en annan vid Porlammin koulu. Tillgängligheten i dessa lokaler ska kartläggas under de närmaste fem (5) åren.

7.3 Lovisa

Under årens lopp har flera tillgänglighetskartläggningar gjorts för olika platser i Lovisa. Det finns väldigt lite information tillgänglig om genomförandet av åtgärdsrekommendationerna.

I Lovisa planeras många stora nybyggen för de närmaste åren. Det är viktigt att beakta tillgängligheten och framkomligheten redan under planeringen samt då projekten realiserar. Detta kräver tväradministrativt samarbete och inkludering av användarna, så att man kan undvika senare korrigerande åtgärder för att förbättra tillgängligheten.

7.3.1 Tillgänglighetskartläggningsvandring 2019

Den senaste omfattande rapporten om en tillgänglighetsvandring i Lovisa publicerades den 7 augusti 2019. Rapporten om tillgänglighetsvandringen sammanställdes av Ramboll Finland Oy.

I tillgänglighetsvandringen deltog stadens planeringsingenjör samt kommunikations- och marknadsföringsassistent, Ramboll Finland Oy:s representant samt representanter för äldre- och handikapprådet och pressen. Man kartlade torget, apoteket, köpcentrumet, Lovinfo, servicehuset och biblioteket.

I rapporten finns exakta uppgifter om observationerna under tillgänglighetsvandringen, mätresultat samt fotografier som förtydligar tillgänglighetssituationen på specifika platser. För varje plats har man utöver observationer skrivit in åtgärdsförslag för att förbättra tillgängligheten och göra tjänsterna mer lättillgängliga.

Om genomförandet av åtgärdsrekommendationerna hade Lovisas arbetsgrupp för det regionala programmet ingen aktuell information, förutom för biblioteket. Följande åtgärder har genomförts i biblioteket efter tillgänglighetsvandringen:

- Man har lagt till en dörrklocka vid ingången och ändrat på tjänsterna så att personalen kan hjälpa kunder att komma in i biblioteket.
- Man har ändrat på bibliotekets tjänster så att kunder vid behov kan betjänas på nedre våningen.

Det bör nämnas att biblioteket finns i en privatägd, hyrd lokal. Lovisa stad har ett femårigt hyresavtal för lokalen. Enligt den preliminära planen ska ett nytt bibliotek byggas i anslutning till välfärdshallen, som är tänkt att byggas 2023 eller 2025.

Det är aktuellt med en uppföljningsvandring till tillgänglighetskartläggningsvandringen för att säkerställa att de rekommenderade åtgärderna har förverkligats.

7.3.2 Handikapprådets utlåtande om tillgängligheten i Lovisa år 2020

Handikapprådet i Lovisa gav ett utlåtande om tillgängligheten i Lovisa i samband med utarbetandet av det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet. Rådet framförde sina observationer gällande tillgänglighetssituationen i Lovisa med tanke på funktionella hinder för personer med fysiska funktionsnedsättningar och synskador.

Hinder för personer med fysiska funktionsnedsättningar:

- Trottoarkanterna bör sneddass vid övergångsställena, så att det blir lättare att ta sig fram med elmoped och rullstol.
- Trottoarernas rännstenar är besvärliga för den som rör sig med exempelvis elmoped med små hjul.
- Hörnen vid LokalTapiola och gamla posten är trånga och det är svårt att svänga där med elmoped.
- Kullerstensbeläggningen på torget är mycket besvärlig att ta sig fram över. Handikapprådet önskar att stenarna slipas ner så att det bildas en två (2) meter bred korridor i mitten i samma riktning som Mannerheimvägen och en korridor som korsar den mellan kyrkan och ankarskulpturen.
- Kvarnåsen är gytjig och spårig efter regn.
- Tillgängligheten till Kukkustenen och andra platser på åsen borde förbättras exempelvis så att personer med parkeringstillstånd för rörelsehindrade har rätt att köra in på området med bil. Det konstateras att åsens landskapsvärden och exempelvis dess positiva effekter på mental hälsa borde vara tillgängliga för alla.
- Huvudbiblioteket på sin nuvarande plats är besvärligt och trångt. Trappan är en direkt farlig plats.
- Skolornas rullstolshissar har ofta varit ur funktion. Man borde kunna säkerställa att de fungerar.

Hinder ur synskadades perspektiv:

- I de nya skolorna har man strävat efter att undvika hinder för framkomligheten, men personer med syn- och hörselskador har inte beaktats.
- Som förmånliga exempel (när de förverkligas i byggskedet) listades följande:
 - En ljudfyr som leder till dörren.
 - Talande hissar.
 - En tvärrand på golvet vid dörrarna.
 - Användning av olika golvmaterial.
 - Ett upphöjt spår mitt i korridoren.
 - Reliefmönster vid klassrummens dörrar som hjälp för identifieringen.

7.3.3 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten

Arbetsgruppen lyfte fram att Lovisa utöver centrum även har många byar, som också behöver beaktas i samband med kartläggningarna. Det ansågs också nödvändigt att kartlägga gatorna och lättrafiklederna i Lovisa centrum. Ett enskilt objekt som togs upp i diskussionerna var hindren i ungdomslokalen Forum, så den ska kartläggas.

År 2023 ordnas en bostadsmässa i Lovisa. En tillgänglig miljö och tillgängliga bostäder samt tillgänglighet i andra byggnader och tjänster gör det kommande bostadsområdet ännu mer effektivt.

Ökat samarbete mellan stadens byggtillsyn, kommuntekniken och -planeringen samt äldre- och handikapprådet sågs också som ett viktigt utvecklingsområde.

7.4 Borgå

I Borgå finns många tväradministrativa åtgärdsprogram som stöder strategin, där tillgänglighet och framkomlighet lyfts fram. I Borgå gjorde studerande vid Laurea år 2012 en tillgänglighetskartläggning för Borgå centrum och de största förorterna som examensarbete i samarbete med handikapprådet. Det finns ingen tillgänglig information om förverkligandet av de utvecklingsområden som identifierades utifrån kartläggningen.

Medan programmet utarbetades utexaminerades i Borgå den första tillgänglighetskartläggaren för byggda miljöer som registrerats av Invalidförbundet. I examensarbetet ingick en tillgänglighetskartläggning för huvudbiblioteket i Borgå. Tillgänglighetskartläggaren presenterade sin kartläggningsrapport för områdets arbetsgrupp. Hela arbetsgruppen fick möjlighet att läsa slutrapporten.

7.4.1 Tillgänglighetskartläggning för huvudbiblioteket i Borgå

Tillgänglighetskartläggarens examensarbete omfattade en partiell tillgänglighetskartläggning för huvudbiblioteket i Borgå med omgivning. Personalrummen och barnavdelningen ingick inte i kartläggningen.

Under 2021 planeras en omfattande renovering av biblioteket. Därför skulle det vara bra att kartlägga de utrymmen och områden som inte inkluderades i tillgänglighetskartläggningen, för att säkerställa komplett tillgänglighet och framkomlighet. Kartläggningsrapporten och dess åtgärder bör användas i planeringen och genomförandet av renoveringen, så att man möjliggör enkel användning av bibliotekstjänsterna för områdets invånare.

Arbetsgruppen för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet samt bibliotekets chef fick tillgång till slutrapporten.

7.4.2 Förslag från handikapprådet i Borgå om främjandet av tillgängligheten i Borgå

Under utarbetandet av områdets program lyfte handikapprådet i Borgå fram att det inte går att lista platser med hinder i Borgå i prioritetsordning. Alla platser bör kartläggas separat. Tillgänglighetsvandringar fungerar bra som en del av kartläggningen som helhet.

De objekt för tillgänglighetskartläggning som handikapprådet förde fram är:

7.4.2.1 Offentliga byggnader

- Alla offentliga byggnader där stadens verksamhet ordnas ska kartläggas och åtgärdas så att det är möjligt att besöka dem även om man har en funktionsnedsättning.
- Verksamhetslokaler ska vara tillgängliga, så att personer med funktionsnedsättningar kan arbeta i stadens tjänst, inneha förtroendeuppdrag samt delta i hobby- och fritidsverksamhet. Exempelvis lokaler för kundbetjäning, skolor, vallokaler och förvaltningslokaler kräver tillgänglighetskartläggningar. Även servicehusen bör kartläggas.
- Statens ämbetsverk ska kartläggas, så att personer med funktionsnedsättningar har tillgång till dem i egenskap av både kunder och arbetstagare. Hit hör exempelvis FPA, arbets- och näringsbyrån, skattebyrån, polisen och rättsväsendet.
- Församlingens lokaler och begravningsplatsen behöver också kartläggas. Exempelvis församlingshemmet saknar tillgänglig ingång från gatan och byggnaden är utmanande för synskadade. Det är viktigt att kunna komma in i församlingshemmets kansli, eftersom man där hämtar bland annat ämbetsbetyg.

7.4.2.2 Stadsmiljö

- Hela gatunätet i Borgå bör kartläggas, i synnerhet cykelvägarna. Det är mycket viktigt att man kan ta sig fram på cykelvägarna med rullstol och elmoped.
- Gatubelysningen ska fungera.
- Halkbekämpning bör ske i rätt tid och på rätt sätt.
- Övergångsställena vid torget är svåra för synskadade att uppfatta, trots de olikfärgade plattorna. När man går mot Lundagatan finns en risk för att man hamnar på körbanan. Även sluttande gatuvinklar och upphöjda övergångsställen är dåliga för synskadade och ska inte användas vid byggande av ett torgområde.
- En plats i centrum som behöver åtgärdas är Nordeahörnet i riktning mot Citymarket, på grund av den sneda nivåskillnaden.
- Även hörnet vid R-kiosken är trångt och förvirrande.
- Byggnadsställningar ska vara väl synliga, och man ska inte sätta upp ställningar för valreklam på rutterna.
- Gamla stan i Borgå är en historisk plats, och är därför inte särskilt högt på listan över renoveringar. Därför föreslår vi att turismväsendet i Borgå planerar en tillgänglig guidning eller turistrutt i stället för att man i detta skede börjar bygga om i Gamla stan.

7.4.2.3 Social- och hälsovårdstjänster

- Tillgängligheten på Näse hälsocentral, Borgå sjukhus, mentalvårdsmottagningen, rådgivningsbyrån samt andra social- och hälsovårdstjänster ska kartläggas.
- Som en del av tillgängligheten ska man också granska kollektivtrafikrutterna och placeringen av parkeringsplatser för rörelsehindrade.
- Borgånejdens arbetssökande rf sköter utbetalningar av löner till personliga assistenter. Därför är det viktigt att deras verksamhetsställe och dess läge är tillgängliga på olika sätt med tanke på arbetsgivare med funktionsnedsättningar.

7.4.2.4 Idrottstjänster

Naturen i näromgivningen ger personer med eller utan funktionsnedsättningar styrka för vardagen. Att kunna röra sig i naturen i näromgivningen är ingen självklarhet. Även en bra rutt kan blockeras av en tröskel, ett trappsteg eller trädrötter som en person utan funktionsnedsättning inte lägger märke till. Träd som fallit över en gångstig lämnas ibland kvar.

- En tillgänglig naturstig ut till spetsen av Emsalö skulle ge även personer utan funktionsnedsättningar möjlighet att njuta av havsstranden.
- Tillgängligt fågeltorn (finns t.ex. vid Villa Elfviks naturstig). Spångarna i Ruskis är för smala för hjälpmedel.

- Det skulle vara bra att få ett utegym och ett promenadstråk med hård yta i Uddasområdet. Detta betjänar särskilt personer som inte klarar av höjdskillnader i terrängen. Såväl äldre som personer med funktionsnedsättningar har nytta av detta.
 - Lättrafiklederna kunde vara en del av rutten, som kunde löpa runt gräsfälten och arenorna. Hårt stenmjöl eller asfalt som ytmaterial. Om rutten till en motionsplats utomhus är mjuk eller ojämn, är motionsplatsen inte tillgänglig. Det behövs en bra, jämn och tydlig väg till motionsområdet.
- Utomhusområdet som hör till motionsplatsen mellan Aurorahallen och badplatsen är svårframkomligt.
- Parkeringsplatserna för rörelsehindrade vid motionsplatserna måste markeras tydligare, och man måste satsa på övervakningen. Vid en kontroll var alla parkeringsplatser för rörelsehindrade på arenans gård fyllda med bilar utan tillstånd. Porten till Aurorahallen är numera öppen, men ingen plats för rörelsehindrade är markerad, så man kan inte köra fram nära dörren med bil då andra bilar och cyklar står i vägen.
- Handikapparkeringsskyltar med blå botten är ett bra och tydligt val för alla, även på motionsplatser. De gör både bilister och cyklister mer medvetna om att platsen ska lämnas tom.
- Keskuskoulus gymnastiksal kan inte nås kvällstid, eftersom hissen inte fungerar kvällstid. Man bör överväga hur man kan ordna så att hissen fungerar vid behov.
- Tillgängligheten i Borgå simhall bör kartläggas. Det saknas exempelvis ett separat omklädningsrum med en lyftanordning. Det behövs också en varm terapibassäng i simhallen, eftersom Äppelbacken inte har plats för alla intresserade. I simhallen behövs också räcken som stöd för att ta sig ner i bassängen.
- I Borgå finns ingen tillgänglig badplats vid badstränderna. Det behövs en tillgänglig rutt till omklädningshytterna och en väg med hård yta över sanden till en brygga med en lyftanordning, som man kan använda för att komma ner i vattnet.
- Vintertid behövs mer lättillgängliga omklädningshytter vid skridskobanorna utomhus. Man måste passera en trappa för att komma till de allmänna omklädningsrummen, vilket innebär att man inte kan ta sig dit med rullstol. En förälder som använder rullstol kan inte hjälpa sina barn att byta till skridskor.
- Utöver det ovan nämnda behövs en gemensam kartläggning av tillgängligheten på idrotts- och motionsplatserna.

7.4.2.5 Privata aktörer

- Tillgänglighet begränsar sig inte till offentliga byggnader, stadsmiljöer och tjänster som kommunen ansvarar för. Som en del av tillgänglighetskartläggningen ska man också beakta privata aktörer såsom affärer, banker, läkarmottagningar och apotek.

7.4.3 Annat som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om främjande av tillgängligheten och framkomligheten

Arbetsgruppen lyfte fram planerna för tillgängliga naturstigar och övrigt beaktande av tillgängligheten i stadens nya motions- och kulturprogram. Vid mötena diskuterades också hur tillgängligheten kan säkerställas bland annat i anknytning till bildningsväsendets kommunikationskanaler Wilma och Daisy. Invandrare och andra som använder tjänsterna skulle ha nytta av ett enkelt och lättläst språk för att lättare förstå meddelanden.

Behovet av lättläst och enkelt språk i kommunikation och dokument kom ofta upp i samband med mötena. Det klara och begripliga språk som förvaltningslagen förutsätter är inte en tillräcklig nivå för att alla ska förstå.

Arbetsgruppen påminde om att tillgänglighet betjänar alla åldersgrupper. I alla kommuner bör man få information om planerade kommande renoveringar och byggprojekt i ett så tidigt skede som möjligt, så att man kan påverka planerna i rätt tid. Renoveringar i efterhand är en betydligt större utgiftspost i arbetet för tillgänglighet.

En viktig faktor att beakta i samband med tillhandahållande av tjänster är att man bör förutse användarnas individuella behov för att möjliggöra en framgångsrik tjänst. Detta förutsätter att de enheter som producerar tjänster utvecklar sina serviceprocesser och utbildar sin personal. Ovan nämnda kundgrupper kan vara exempelvis syn- och hörselskadade eller personer med utvecklingsstörning.

7.5 Sibbo

Av kommunerna i området är Sibbo en föregångare inom beaktande av tillgänglighet och framkomlighet i praktiken. Sedan 2017 har Sibbo kommuns verksamhet styrts av programmet "Ett tillgängligt Sibbo 2017–2020, Tillgänglighet betjänar alla". Programmet har utarbetats genom ett tväradministrativt samarbete tillsammans med äldre- och handikapprådet.

7.5.1 Programmet Ett tillgängligt Sibbo

De representanter för äldre- och handikapprådet samt kommunen som deltagit i utarbetandet av programmet Ett tillgängligt Sibbo är nöjda över att programmet har introducerat tillgänglighets- och framkomlighetsfrågor på en praktisk nivå. De målsättningar och åtgärder som läggs fram i programmet har ökat samarbetet mellan byggtillsynen, kommunplaneringen och -tekniken samt råden.

Inom programmet har man gjort tillgänglighetskartläggningsvandringar i Sibbo på platser som arbetsgruppen gemensamt valt ut. Genom tillgänglighetskartläggningar har man samlat in olika observationer och förslag gällande förbättring av tillgängligheten hos passager och byggnader. De observationer som gjorts under kartläggningsvandringarna har listats och vidarebefordrats till olika ansvariga aktörer. För att säkerställa tillgängligheten har man senare gjort uppföljningsvandringar på de platser där man gjorde kartläggningsvandringar, och skrivit sammandrag av vilka åtgärder som genomförts och inte genomförts.

Arbetsgruppens medlemmar har vid mötena lyft fram att alla berörda parter bör beakta tillgängligheten och lyssna på användarna i alla olika skeden, från planeringen och anskaffningarna till genomförandet av arbetet och användningen.

7.5.2 Frågor som tagits upp i arbetsgruppen i fråga om förbättring av tillgängligheten och framkomligheten

Som objekt för kommande tillgänglighetskartläggningar lyfte arbetsgruppen i Sibbo fram Söderkulla centrum och den hälsostation som ska byggas där samt centralparken i Nickby.

Vid mötena togs också följande frågor upp:

7.5.2.1 Park- och grönområden

- I Sibbo finns ingen tillgänglig badstrand. Tillgängligheten skulle förbättras av en väg med hård yta till en brygga och en lyftanordning med vilken man kan ta sig ner i vattnet. Man bör också uppmärksamma omklädningshytternas tillgänglighet och göra miljöerna kring stränderna till tillgängliga stråk för friluftsliv.

- Sibbo kunde främja byggande av en ny tillgänglig rutt till Sibbo storskogs nationalpark. Servicevägen i Hindsby kunde exempelvis göras tillgänglig. Nationalparken förvaltas av Forststyrelsen. Den enda tillgängliga rutten till Sibbo storskog går från Vandas sida.
- Lätttrafiklederna bör vara sådana att man kan ta sig fram på dem med rullstol och andra hjälpmedel. Lätttrafiklederna bör planeras och förverkligas med hänsyn till alla användares behov. Det är bra att beakta att lederna kan användas som motionsplatser av användare av hjälpmedel, om de har byggts så att de är tillgängliga.
- Det är svårt att ta sig fram med rollator på ytor som är ojämna eller har skarpa kanter, då ojämnheter gör det svårare att styra. Man skulle behöva en idrottares krafter när ojämnheter får hjälpmedlet att svänga och skaka. De små framhjulen på en rullstol far åt olika håll, och en rullstol har ingen fjädring som skulle dämpa de smärtsamma skakningarna.
- Hundparkerna bör göras tillgängligare. I synnerhet Söderkulla hundpark uppfyller inte tillgänglighetskraven. I Nickby är området backigt och skogigt, men i övrigt mer tillgängligt.

7.5.2.2 Central miljö

- I detaljplaneringen samt byggandet av byggnader och infrastruktur måste man beakta att det ska finnas plats för snö som plogas bort. Om snö blir kvar på övergångsställen i korsningar eller om plogen lyfts på gångvägar så att extra snö jämnas ut till en mjuk jämn yta, fastnar hjälpmedel i snön.
- Kring viktiga serviceställen och kollektivtrafikterminaler planeras områdena för att uppfylla riktvärdena för tillgänglighet på specialnivå.
- Tillgängligheten på lätttrafikleder och i synnerhet övergångsställen bör uppmärksammas särskilt i fråga om bland annat ytornas jämnhet samt kantstenarnas lutning och höjd. Lederernas ytmaterial bör väljas så att de inte blir ojämna. Det är svårt att ta sig fram med rullstol eller rollator på en ojämn yta, eftersom ojämnheter försvårar styrningen och kan orsaka farliga situationer. Man bör också beakta rinnande regnvatten och de får det orsakar såväl på asfalt som på grusvägar. Byggda rännstenar ska vara tillgängliga, så att hjul inte fastnar i dem.
- Gatunätet i Nickby:
 - Lutning i sidled och ojämnheter i asfalten är ett vanligt problem nästan överallt. Övergångsställenas markeringar är ställvis bortnötta.
 - Vid en del övergångsställen har kantstenarna en för brant lutning, och vid en del överskrider kantstenarnas höjd den tillåtna höjden på 3 centimeter. Problemen kvarstår, och har till och med förvärras när markytan har sjunkit.
- Övergångsställena med natursten i Nickby centrum har fått mycket kritik, eftersom den steniga ytan är ojämn och har skarpa kanter. Stenarna, som är av olika höjd och med tiden har flyttats åt olika håll, har försämrat övergångsställenas användbarhet och säkerhet. Stenbeläggningens höjd överskrider den tillåtna höjden på 5 mm.
- På övergångsställen ska vägytan vara jämn, och kantstenarnas lutningar i sidled ska vara flacka och lättframkomliga. Rullstolar, rollatorer och liknande åker mot sidan på en yta som lutar i sidled, men även personer som använder käpp kan ha oväntat stora problem på en sådan yta. Lutning i sidled är särskilt farligt i backar.
- Ojämnheter kan göra det svårt för synskadade att uppfatta vart ett övergångsställe leder eller var det tar slut. För personer som använder käpp eller kryckor är det svårt att placera käppen eller kryckorna stadigt på ett ojämnt underlag.
- I centrala Nickby finns många bostäder för äldre, vilket är ett särskilt skäl för att se till att vägen kan korsas tryggt på väg till affären eller andra tjänster.
- Bänkar vid de långa backarna nära affärerna i både Söderkulla och Nickby. Det är tröttande att gå med matkassar i den långa uppforsbacken. De busshållplatser som tidigare varit på raksträckan har tagits bort. Det rekommenderade avståndet mellan viloplatser är 50 meter på rutten på specialnivån och 250 meter på basnivån, det vill säga en 5 minuters promenad, vilket lämpar sig för äldre och personer som lätt blir trötta av att gå. Dessutom rekommenderas att man kan se nästa viloplatz när man är på en viloplatz.

- Korrekt placerade bänkar av rätt typ underlättar för invånarna att ta sig fram i vardagen. De befintliga bänkarnas antal och lämplighet längs de centrala rutterna i Nickby och Söderkulla centrum bör granskas och olämpliga bänkar ersättas med bättre modeller.
- Från bussarnas ändhållplats på Fröken Miilis väg går en gångväg till Tallbackavägen. Gångvägen passerar Tallbackens daghem och fortsätter som övergångsställe över Tallbackavägen. Tallbackavägen kan inte korsas med rullstol, eftersom stolen fastnar i rännstenen.
- När Tallbackavägen blir till Tallbågen är det som om Tallbackavägen fortsätter som en grusväg mot lätttrafikleden längs nya Borgåvägen. Via denna grusväg skulle det finnas en snabb förbindelse till lätttrafikleden. Grusvägen är väldigt brant i början, men blir sedan flackare. Om lutningen jämnades ut skulle vägen vara enkel för personer med rullstol att använda. Grusvägen skulle kunna beläggas med asfalt, så att den skulle hållas lättframkomlig och fri från gropar.

7.5.2.3 Privata aktörer

- I butiken finns skyltar som står på en stång, som är farliga för synskadade och besvärliga för alla som använder hjälpmedel. Kantstenarna vid det intilliggande övergångsstället är för höga och trasiga. Gångvägen i backen intill ämbetshuset har ett par trösklar som är svåra att ta sig över med rollator eller rullstol för den som är på väg till apoteket.
- Servicehuset Elsie, Jussasvägen:
 - För få parkeringsplatser. Lägre kantstenar längs rutten skulle ha stor betydelse. Vägarna till servicehuset och parkeringsplatsen har för hög stenbeläggning.

7.5.2.4 Frågor som kommit upp i samband med tillgänglighetskartläggningsvandringen i Nickby den 20 oktober 2020

Under vandringen gjordes observationer vid Allaktivitetshallen, Sibbo seniorcenter och Servicehuset Elsie, Nickby Hjärta och Enter-byggnaden samt Nickby huvudbibliotek. Dessutom antecknades brister i gatuområdena och korsningen mellan Nickbyvägen och Stora Byvägen. Man uppmärksammade också att tillgänglighetsperspektiven måste beaktas i fråga om tillfälliga rutter vid byggarbetsplatser.

- Allaktivitetshallen, Klockarvägen 5:
 - Det är svårt att ta sig in genom ytterdörren. Dörrklockan sitter för högt och ingen är på plats.
 - Elektrisk dörröppning saknas.
- Sibbo seniorcenter, Jussasvägen 18:
 - Boendegruppernas ingång (18 G): smalt utrymme framför ytterdörren, dörren kunde öppnas åt andra hållet. Dörrens öppningsriktning har inte ändrats, men dörren öppnas nu ca 30 grader mer. Det är fortfarande svårt att öppna dörren, tröskeln borde åtgärdas så att det är lätt att komma in med rullstol och rollator.
 - Hemvården/servicehandledningen/seniorrådgivningen (18 H): svårt att komma ut på grund av hög tröskel. En ytterdörr med elektrisk öppning planeras.
 - Även dagcentrets stora ytterdörrar ska enligt arkitektens plan bytas mot skjutdörrar. Ovanför dörrarna planeras också ett tak som ska hindra snö och is från att falla ner. Utanför dörren finns ett uppvärmningssystem som håller marken snö- och isfri.
- Byggarbetsplatser:
 - En byggarbetsplats försvårar framkomligheten och orsakar farliga situationer. Man bör satsa mer resurser på tillfälliga trafikarrangemang under byggprojekt. Tillfälliga rutter för fotgängare ska alltid vara jämna och tillräckligt breda även för barnvagnar och hjälpmedel. Markeringarna ska vara så tydliga att äldre inte av misstag kommer ut på körbanan eller i rondeller.

- På byggarbetsplatser ska man alltid se till att passagerna, även tillfälliga sådana, är tillgängliga.
- Hållplatsen vid Nickby hälsostation, Nickbyvägen:
 - Personer som använder rullstol eller rollator måste ta sig nedför en brant backe från hållplatsen. Bänkarna borde vara högre och försedda med armstöd. En rullstolsanvändare kan lättast ta sig över till en bänk som är 500 mm hög. Det rekommenderade avståndet mellan viloplatser är 50 meter på rutten på specialnivån och 250 meter på basnivån.
- Nickby Hjärta:
 - Vid ingångarna behövs skyltar som berättar om verksamheten (skolans/daghemmets namn). Problemen kvarstår. Mellan biblioteket och Nickby Hjärta har det satts upp en informationsskylt med en karta. Informationsskylten saknar belysning och är svår att se i mörker. "Du är här"-markeringen kunde vara större, så att man lättare skulle se var den som tittar på skylten står.
- Sipoon lukio och Enter:
 - Rampen behöver skyddskanter. En informationsskylt vid varje ingång skulle behövas särskilt med tanke på kvällsverksamheten.
- Biblioteket:
 - Vid bakdörren saknas markeringar och skyltar för parkeringsplatserna för rörelsehindrade.
 - Papperskorgen som är fäst vid trappträcket försvårar användningen av räcket. Problemet kvarstår. Försvårar användningen av ledstången och lockar till sig kajor, kråkor och skator.
- Korsningen mellan Nickbyvägen och stora Byvägen:
 Gångbanor och trottoarer:
 - Bilar som är parkerade på gångbanan/trottoaren gör det svårare att komma fram.
 - I alla backar behövs bänkar, där man kan vila med exempelvis en matkasse eller en shoppingvagn. Det finns bänkar, men de är för låga och saknar armstöd.

8 Observerande tillgänglighets- och framkomlighetskartläggning

Till kommunernas uppgifter hör att främja invånarnas välbefinnande och hållbar utveckling inom sina områden. Som stöd för kommunernas tillgänglighetsarbete utarbetades ett gemensamt regionalt tillgänglighets- och framkomlighetsprogram, där kommunernas särskilda drag beaktas.

En central åtgärd i det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland är objektsspecifika observerande tillgänglighetskartläggningsvandringar och åtgärder med genomförandeplaner som utarbetas utifrån dem. Tillgängliga bostäder, offentliga byggnader, gatuområden och tjänster hjälper individer att klara sig själva och bevara sin funktionsförmåga samt minskar behovet av tjänster och assistanspersonal.

Om man vill ha en särskilt detaljerad och exakt tillgänglighetskartläggning för en byggnad kan man beställa en sådan av en person som utbildats i kartläggningssystemet ESKEH. Som ett resultat av ESKEH-kartläggningen får man en exakt och kompakt rapport om ett enskilt kartlagt objekt, med början från dess planritning. Tillgänglighetscentret och några yrkeshögskolor i Finland utbildar kartläggare enligt ESKEH-systemet. Deras kontaktuppgifter finns i det nationella registret över kartläggare. Dessa kartläggningar är i regel avgiftsbelagda.

Syftet med tillgänglighetskartläggningsvandringen är att ge information som kan användas i planeringen av renoverings- och ändringsarbeten. Utifrån den information som samlats in i kartläggningen ges åtgärdsförslag för de platser där tillgänglighet inte förverkligas. Vi satsar på planerade och systematiska tillgänglighetskartläggningsvandringar, där tillgänglighetsproblem åtgärdas på rätt sätt direkt.

I SuRaKu-projektet (anvisningar för planering, byggande och underhåll av tillgängliga allmänna gatu-, grön- och gårdsområden), som genomfördes som ett samarbete mellan sex städer åren 2003–2005, fastställdes två målnivåer för tillgänglighet i allmänna uteområden: en specialnivå och en basnivå. I utarbetandet av det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland konstaterade vi att dessa målnivåer för tillgänglighet var bra och riktgivande anvisningar för arbetsgrupperna vid kartläggningen av områdets byggda miljö.

Basnivån representerar en mycket god tillgänglighetsnivå och ger i regel alla användargrupper möjlighet att verka och ta sig fram. På basnivån ska man i planering, byggande och underhåll i mån av möjlighet beakta olika användares behov och situationer, men kvalitetskraven omfattar inte speciallösningar som utgår från olika användargrupperns behov, såsom informationsskyltar för synskadade.

Platser på basnivån är:

- områdena kring skolor och läroanstalter,
- områdena kring daghem,
- områdena kring bibliotek och museer,
- områdena kring kyrkor och församlingslokaler,
- områdena kring simhallar,
- områdena kring andra
- offentliga och privata tjänster

Tillgänglighet på specialnivå definieras enligt serviceutbudet och -användningen. Tillgänglighet på specialnivå krävs när det behövs mer tillgänglighet än vanligt, exempelvis när byggnader används av specialgrupper såsom synskadade eller personer inom autismspektrumet. Detta ställer krav på bland annat belysning och skyltar som överskrider kraven på basnivån. Särskilt i byggnader som är avsedda för synskadade krävs exempelvis vägledande lister.

Till objekt på specialnivå hör exempelvis:

- gågator,
- centrumområden med offentliga tjänster,
- verksamhetsställen som erbjuder äldreomsorgs-, handikapp-, social- och hälsovårdstjänster samt områdena kring dem,
- områden där det finns många bostäder för seniorer, äldre och personer med funktionsnedsättningar,
- terminal- och hållplatsområden för kollektivtrafik,
- motions- och lekplatser där man beaktat alla användare,
- tillgängliga rutter exempelvis i rekreationsområden.

8.1 Tillgänglighetsarbetsgrupp och sammankallande

Den tillgänglighetsarbetsgrupp som stads- eller kommundirektören tillsatt gör minst två tillgänglighetskartläggningsvandringar per år och sammanträder sex gånger om året. Dess uppgifter är att

planera och genomföra tillgänglighetskartlägningsvandringar samt sammanställa sammandrag och rapporter.

Representanter till tillgänglighetsarbetsgruppen väljs från äldre- och handikapprådet samt från kommunens olika sektorer. På så sätt säkerställer man att samarbetet intensifieras mellan sektorerna för att främja tillgänglighet och framkomlighet i samarbete med äldre- och handikappråden. Arbetsgruppen kompletteras vid behov om medlemmar byts ut och beroende på objektet.

- Den som utnämnts till sammankallande för tillgänglighetsarbetsgruppen sammankallar gruppen vid avtalade tidpunkter, dock i god tid före en planerad tillgänglighetskartlägningsvandring. Det rekommenderas att en tillgänglighetskartlägningsvandring görs på våren, sommaren eller hösten samt på vintern.
 - Under vintern kartlägger och observerar man under tillgänglighetskartlägningsvandringarna framkomligheten på lättrafikleder och i korsningar, och kontrollerar att mjuk snö eller vallar inte hindrar dem som använder hjälpmedel. Dessutom kontrollerar man att parkeringsplatserna för rörelsehindrade inte används som förvaringsplatser för snö.
- Vid arbetsgruppens möten går man igenom sådant som kan förbättras i fråga om tillgänglighet och framkomlighet, prioriterar objekten och går igenom kravnivåerna för tillgänglighet.
- Arbetsgruppen tar med kommunens/webbplatsens hjälp del av information och anteckningar gällande tillgängligheten i ett område eller en byggnad och bedömer om webbplatserna uppfyller tillgänglighetsdirektivet.
- Arbetsgruppen fastställer en rutt för tillgänglighetskartlägningsvandringen och kommer överens om arbetsfördelningen under och efter kartläggningen, det vill säga vem som ska
 - fotografera,
 - mäta,
 - anteckna de observerade bristerna,
 - ordna med bland annat de hjälpmedel som man ska ta med,
 - skriva en rapport efter tillgänglighetskartlägningsvandringen.
- Arbetsgruppen kommer överens om tidtabellen och arrangemangen på dagen för tillgänglighetskartlägningsvandringen; exempelvis när man ska hålla pauser under kartläggningen, eventuella tillgängliga toaletter och matställen längs rutten och språkförhållandena.
- Så snart som möjligt efter tillgänglighetskartlägningsvandringen sammanträder arbetsgruppen och fastställer de observerade objektens åtgärdsklassificering och hur brådskande de är samt antecknar dem i klassificeringsformuläret för åtgärder och senare i rapporten.
- Arbetsgruppen kommer överens om kommande möten och tillgänglighetskartlägningsvandringar, som kan göras som uppföljningskartläggningar efter en avtalad tidpunkt. Då kartlägger man om det har vidtagits åtgärder som har förbättrat tillgängligheten och framkomligheten vid de objekt som rapporterats.

8.2 Mätredskap och tillbehör som behövs för tillgänglighetskartläggningen

Vid tillgänglighetskartläggningen behövs följande mätredskap och -tillbehör: rullmått, kamera, vattenpass och fjädervåg. De är kartläggarens grundläggande verktyg, med vilka man gör alla nödvändiga mätningar av exempelvis utrymmens längd och djup, möbler och passager etc.

Man bör anteckna måtten genast under vandringen, eftersom de annars lätt glöms bort vilket leder till att man inte får några fakta. Vid kartläggning av inomhuslokaler kan man också använda luxmätare för att mäta ljusstyrka eller decibelmätare för att mäta ljudstyrka.

8.2.1 Rullmått

Ett rullmått är ett nödvändigt verktyg vid en tillgänglighetskartläggning. Rullmått används exempelvis när man mäter passagers och dörrars bredd, trösklars och trappstegs höjd, nivåskillnader eller längden på ramper. Om man saknar lutningsmätare kan man mäta en stigvinkel med hjälp av rullmåttet.

8.2.2 Kamera

En kamera är ett nödvändigt hjälpmedel för att dokumentera förhållandena i miljön. Särskilt för stora objekt räcker det inte med kartläggningsblanketter och minnesbilder. Fotografier kan också användas som illustrationer i rapporter för att förklara problem. Om en plats orsakar fara är det alltid skäl att presentera ett fotografi av den. Svartvita fotografier används också för att bedöma om kontrasterna är tillräckliga när man bedömer tillgängligheten för synskadade.

8.2.3 Lutningsmätare

Med en lutningsmätare, det vill säga ett vattenpass, mäter man lutningen på en ramp eller rutt på det brantaste stället (vid behov på flera ställen). En digital lutningsmätare ger resultatet direkt i grader eller procent. Det finns också applikationer för smarttelefon som anger lutning direkt i procent. På blanketterna anges kriterierna i procent. Vid mätningarna ska man kontrollera att mätanordningen anger resultatet i procent. Om man saknar lutningsmätare kan lutningen på en ramp beräknas enligt denna formel. Man får lutningsprocenten genom att dela det sneddade ställets höjd (A) med en vinkelrät projektion av längden (B) och multiplicera med hundra.

8.2.4 Fjädersvåg

Fjädersvåg används för att mäta vilken kraft som krävs för att öppna en dörr. En bagage- eller fiskvåg fungerar bra för detta ändamål. Den maximala kraft som krävs för att öppna en dörr får inte överstiga 10 Newton, det vill säga 1 kilogram. En fjädersvåg anger resultatet i kilogram. Mätningen görs genom att man fäster fjädersvågens krok, eller ett snöre som fästs vid den för att underlätta mätningen, vid dörrhandtaget och drar rakt ut från dörren. Man registrerar mätresultatet vid den punkt där dörren öppnas.

8.3 Genomförande av tillgänglighetskartläggningsvandring

De som ska utföra tillgänglighetskartläggningsgranskningen avtalar i förväg om dess fokusområden och omfattning. Under vandringen ska man fokusera på säkerheten i fråga om aktiviteter och att ta sig fram samt på att utreda de viktigaste bristerna. Arbetsgruppen jämför de insamlade uppgifterna med tillgänglighetskriterierna. Avslutningsvis sammanställer man en rapport över nuläget i fråga om tillgängligheten och påpekar upptäckta brister. Arbetsgruppen skriver ner resultaten av kartläggningsvandringen och ger åtgärdsförslag för att utveckla och förbättra tillgängligheten.

En kartläggning av tillgängligheten handlar huvudsakligen om att mäta, men även om att observera och bedöma. I synnerhet kartläggning av sinnesmiljön grundar sig på observation och delvis bedömning av den lokal som kartläggs. I slutet av tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet finns en bilaga med kortfattade mätanvisningar, genom vilka man kan göra en heltäckande kartläggning av tillgängligheten och framkomligheten för alla användargrupper.

Erfarenhetsexperter har en viktig roll i en tillgänglighetskartläggningsvandring. Man ska också ta med sig rullstol och rollator på vandringen. Genom att använda hjälpmedel under kartläggningsvandringarna får man konkret information om platser med hinder. I gatu- och grönområden grundar sig valet av områden och rutter på en behovsbaserad prioritering. Det rekommenderas att man gör tillgänglighetskartläggningsvandringarna så att gatu- och grönområden kartläggs en annan dag än byggnader och inomhuslokaler. På så sätt kan de personer som ansvarar för det område som kartläggs och som bäst känner till dess nuläge delta i tillgänglighetskartläggningsvandringen och deras deltagande prioriteras. Detta försnabbar också genomförandet och rapporteringen av tillgänglighetskartläggningsvandringen.

När man har fastställt tillgänglighetskartläggningsvandringens fokusområden, omfattning och rutt, ska den göras en gång på sommaren och en gång på vintern. På så sätt kan man utöver områdets tillgänglighet och framkomlighet även kartlägga underhållet under olika årstider. Genom att intervjua fastighetens tekniska användare, disponent och ägare samt den personal som arbetar i fastigheten får man också information om problem, reparationsbehov, reparationer som gjorts samt renoveringsbehov.

8.4 Klassificering av åtgärder

Arbetsgruppen samlar in de mätdata som behövs från platsen och gör samtidigt observationer kring tillgängligheten. Under tillgänglighetskartläggningsvandringen samlar gruppen in data om platsen genom att fylla i formuläret för åtgärdsklassificering på plats och ta bilder av platsen för kartläggningsrapporten. Åtgärdsförslagen presenteras kortfattat i tabellform, och man lyfter också fram vilken nytta åtgärderna ger lokalernas användare. Åtgärdsförslagen klassificeras enligt den fara eller olägenhet som bristen orsakar samt metoden för förverkligande av åtgärdsförslaget. Detta underlättar planeringen och genomförandet av istandsättning, reparationer eller åtgärdande av upptäckta brister.

Åtgärdsklassificeringen kan göras under vandringen i formuläret för åtgärdsklassificeringen(1–3). (Bilaga 6).

1 = Orsakar fara (måste åtgärdas genast). T = Kan ordnas genom förändringar i rutinerna.

2 = Förhindrar framkomlighet eller verksamhet. H = Åtgärden kan utföras inom ramen för underhållsarbete.

3 = Försvårar framkomligheten eller verksamheten. S = Åtgärden kräver planering, ett investeringsbeslut eller strukturella ändringsarbeten.

Man fokuserar primärt på faktorer som påverkar säkerheten i framkomligheten och verksamheten. Brister som orsakar fara ska åtgärdas genast. Faktorer som förhindrar eller försvårar framkomlighet och verksamhet (t.ex. utrustning som är dåligt placerad eller i dåligt skick) ska åtgärdas i samband med årliga reparationer eller en renovering, eller separat. I bilaga 2 finns mätanvisningar för tillgänglighetskartläggningar som hjälp för utarbetandet av åtgärder under tillgänglighetskartläggningsvandringar.

8.5 ESKEH-blanketter – Kartläggningsmetod för tillgänglighet i byggda miljöer

I detta regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogram finns ESKEH-kartläggningsblanketterna bifogade för att man ska kunna presentera exakta mätresultat som hjälp för åtgärdsförslagen. ESKEH-kartläggningsmetoden är avsedd för kartläggning av byggnader och deras gårdar. Med hjälp av kartläggningen kan man få information om på vilka punkter tillgänglighetskriterierna uppfylls. Den information man får kan användas i planeringen av renoverings- och ändringsarbeten. ESKEH-blanketterna är ett verktyg för utredning av nuläget i fråga om tillgängligheten i miljön.

På blanketterna antecknas information för rapporteringen av platsens tillgänglighet.

Dessa är:

- Kartläggningsblanketter för byggnad del 1. Ingång och ytterdörr, skyltning inomhus, korridor, dörr inne, trappa inne, ramp inne, hiss, entréhall, utrymme för tjänster, tillgänglig toalett. (Bilaga 7)
- Kartläggningsblanketter för byggnad del 2. Mötes- och undervisningsutrymme, auditorium, kafé/restaurang, bibliotek, utställningslokal, pausrum, omklädnings- och tvätttrum, bastu, simbassäng. (Bilaga 8)
- Kartläggningsblanketter för utomhusområden. Vägen till byggnaden, skyltning på tomten, ramp ute, trappa ute, parkering och trafik för hämtning och lämning, lekområde och tillfällig passage. (Bilaga 9)

8.6 Rapport

Rapporten om tillgänglighetskartläggningsvandringen används som anvisningar för förbättringsåtgärder. Syftet med tillgänglighetskartläggningsrapporten är att ge bakgrundsinformation om tillgängligheten på de platser som kartlagts och var det krävs åtgärder. Rapporten kan också användas för att informera om en lokals eller tjänsts tillgänglighet.

Resultaten av kartläggningen presenteras i rapporten i en kortfattad och lättbegriplig form. Rapporten berättar både om sådant som fungerar bra och sådant som behöver åtgärdas. Man fokuserar dock primärt på faktorer som påverkar säkerheten i framkomligheten och verksamheten. Sedan kommer faktorer som förhindrar eller försvårar framkomlighet och verksamhet, såsom felplacerad utrustning.

Rapporten består av en textdel, där problemen beskrivs, samt ett sammandrag av åtgärdsförslagen, fotografier och eventuella kompletterande bilagor. När man lägger fram åtgärdsförslag ska man tänka på att inte utesluta eventuella alternativa metoder genom alltför exakta förslag.

Med hjälp av tillgänglighetskartläggningarna utreder man nuläget i fråga om platsernas tillgänglighet samt skapar en realistisk bild av tillgänglighetsnivån och behov av åtgärder som stöd för beslutsfattandet. Arbetsgruppen rapporterar de åtgärder som utarbetats i samband med tillgänglighetskartläggningsvandringarna samt genomförandet och uppföljningen av dem en gång om året till stads-/kommunfullmäktige eller till styrelsen, ledningsgrupperna samt äldre- och handikappråden.

Arbetsgruppens sammansättning, tidpunkten för tillgänglighetskartläggningsvandringen och ruttplanen ska framgå i rapporten. I sammandraget i rapporten ska ingå en klassificering av åtgärderna enligt hur brådskande de är, åtgärdsförslag samt målsättningar för när åtgärderna ska vara utförda och information om vem som ska utföra dem. I samband med åtgärderna kan man också gärna uppge hur de förbättrar användarvänligheten och tillgängligheten. Åtgärdsförslagen presenteras i

korthet i det klassificeringsformulär för åtgärderna som finns bifogat till det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet, och där anges också vilken nytta åtgärderna ger användarna av de kartlagda platserna.

Målet är att engagera kommunen i främjandet av tillgänglighet. Verksamheten bör grunda sig på tillräcklig information och uppföljning av effektiviteten. Under verksamhetsperioden ska man skapa rutiner för identifiering av viktiga platser som kräver tillgänglighet på specialnivå, för tillgänglighetskartläggningar samt för hur tillgängligheten ska beaktas i prioriteringen av infrastruktur- och lokalprojekt.

8.7 Samarbete med ansvariga aktörer för genomförande av nödvändiga åtgärder

Under eller efter tillgänglighetskartläggningsvandringen antecknar man i åtgärdsformuläret sådana platser som kräver förbättring enligt observationer och/eller bedömningar och/eller mätningar, samt åtgärden, den ansvariga aktören och den aktör som ska genomföra åtgärden. När tillgänglighetsarbetsgruppen har tillgång till dessa uppgifter ska man kontakta den ansvariga aktören för att genomföra de nödvändiga åtgärderna.

Den ansvariga aktören för förbättringsåtgärden vidare till genomförandet. En reparations- eller förbättringsåtgärd kan utföras av exempelvis kommunens lokaltjänster, fastighetsägaren eller fastighetsservicebolaget.

Rapporten om tillgänglighetskartläggningsvandringen och uppgifterna om platsen som behöver åtgärdas ska skickas till den som ska utföra åtgärden, så att arbetet blir gjort i enlighet med reglerna för tillgänglighet och framkomlighet. Tillgänglighetsarbetsgruppen ska försöka identifiera de aktörer och funktioner som är centrala för förverkligandet av tillgängligheten.

Tillgängligheten på kommunernas webbplatser och i deras webbtjänster förbättras för närvarande genom utbildning av personalen. Målet med förnyelsen är att göra offentliga webbplatser och applikationer mer användarvänliga för alla medborgare, men i synnerhet för dem med funktionsnedsättningar.

I samband med det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet introduceras en serviceguide som ska användas i inskolningen av kommunernas personal, och som bidrar till att förbättra tillgängligheten i Östra Nylands kommuner.

9 De östnyländska kommunernas engagemang för genomförande och uppföljning av det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet

1. Stadens/kommunens fullmäktige/styrelse och därefter sektorernas ledningsgrupper godkänner tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet och förbinder sig till att verkställa det.
2. Stads-/kommundirektören utnämner en arbetsgrupp för tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet, som består av representanter för sektorerna samt handikapp- och äldrerådet. Arbetsgruppen kompletteras vid behov om medlemmar byts ut och beroende på objektet.
3. Arbetsgruppen rapporterar de åtgärder som utarbetats i samband med tillgänglighetskartlägningsvandringarna samt genomförandet och uppföljningen av dem till stads-/kommunfullmäktige (-styrelsen), ledningsgrupperna samt äldre- och handikappråden varje år i november.
4. Samarbetet mellan sektorerna och resultatenheterna utökas för att trygga tillgängligheten och framkomligheten. Alla sektorer fastställer egna mål för tillgängligheten och framkomligheten inom ramen för planeringen av sin verksamhet. Varje sektor beaktar målen i sina ekonomi- och verksamhetsplaner samt reserverar nödvändiga resurser för genomförandet.
5. Varje år följer man upp och mäter förverkligandet av ovan nämnda riktlinjer utifrån tillgänglighetsarbetsgruppens rapporter.
6. Stadens/kommunens invånare får information om tillgänglighet och framkomlighet via olika kanaler.

9.1 Sammankallande för kommunernas arbetsgrupper och den regionala arbetsgruppens fortsatta arbete

Samman kallande för kommunernas arbetsgrupper:

- Askola: Susanna Kortelainen
- Lapträsk: Kristiina Tikka
- Lovisa: Monica Sund
- Borgå: Kirsi Oksanen
- Sibbo: Jukka Suhonen

Den som valts till sammankallande för tillgänglighetsarbetsgruppen sammankallar kommunens/stadens arbetsgrupp vid avtalade tidpunkter, dock i god tid före en planerad tillgänglighetskartlägningsvandring.

De sammankallande avtalar också om ett möte för den regionala arbetsgruppen i oktober varje år. Vid de regionala mötena går man igenom kommunernas årliga tillgänglighetskartlägningsrapporter och delar med sig av god praxis till andra i arbetsgruppen.

10 Sammanfattning

Tillgänglighet ska inte ses som en speciallösning, utan som ett verksamhetssätt genom vilket kommunen underlättar alla invånares möjligheter att ta sig fram, delta och verka. En tillgänglig byggd miljö och tillgängliga tjänster förbättrar vars och ens livskvalitet och skapar möjligheter att leva självständigt i synnerhet för äldre och personer med olika funktionsnedsättningar.

Tillgänglighet är en mänsklig rättighet och en förutsättning för att personer med funktionsnedsättningar ska kunna leva självständigt och delta fullt ut på alla områden i livet. FN:s konvention lyfter fram design som lämpar sig för alla (Design for All eller Universal design), som betyder att tillgängligheten beaktas i planeringen av lokaler och miljöer, så att alla människor kan använda dem i så stor utsträckning som möjligt utan anpassningar eller särskild planering.

Mänskliga rättigheter råder endast om de förverkligas för varje enskild människa. Tillgänglighet och framkomlighet förverkligas endast om varje detalj följer anvisningarna. Genom kompromisser uppnår man bara skenbara förbättringar, som ofta är odugliga för personer med funktionsnedsättningar.

För att uppnå målen i programmet Ett tillgängligt Östra Nyland 2021–2025 och förverkliga åtgärderna uppmärksammar vi tillgänglighets- och framkomlighetsfrågor i kommunens verksamhet, så att de blir en organisk del av våra planerings- och beslutsprocesser.

10.1 En arbetsgruppsmedlems betraktelser

”Måste de kunna ta sig till alla ställen? Ja, det måste de.

Samma intressen, samma behov och önskemål. En person med funktionsnedsättning kan vara liten, ung, singel, mamma, pappa, mor- eller farförälder, som utbildar sig, har hobbyer, jobbar, är företagare.

Även du kan drabbas av en funktionsnedsättning efter en olycka eller en sjukdom. När tillgänglighet inte förverkligas slår förlusten mot hela den närmaste kretsen. Det blir svårare att sköta ärenden, jobba och upprätthålla hälsan, glädjen i gemensamma stunder försvinner, och det blir omöjligt att delta i samhället på samma villkor som andra.

När man samarbetar ända från början av planeringen, förverkligas tillgänglighet och framkomlighet på riktigt, och inte bara skenbart.”

Källor

Aatelo Maija, Esteettömyyskartoitus Porvoon pääkirjasto. Kursarbete 27.10.2020

Ahlgren Anja, Lassila Anne, Rautakoski Maire-Liisa. Esteettömyyskartoitus Porvoossa. Examensarbete inom utbildningsprogrammet för vårdarbete vid yrkeshögskolan Laurea, enheten i Borgå 8/2012.

Regionförvaltningsverket. Digital delaktighet för alla. På <https://www.tillganglighetskrav.fi/>

Gustafsson Henrik, handboken YK:n vammaissopimus käyttöön! Invalidförbundet red. 2011, reviderad 2016 och 2019

Förvaltningslagen. Finlex 6.6.2003/434

Haanperä Tapio; Presentation: Saavutettavuus verkkopalveluissa (Tillgänglighet i webbtjänster). Möte för arbetsgruppen för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland 23.9.2020.

Hätönen Johanna; Presentation: Tietoa kuntien tekemän esteettömyystyön tueksi (Information som stöd för kommunernas tillgänglighetsarbete). Det inledande mötet för arbetsgruppen för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland 2.9.2020.

Invalidförbundets Tillgänglighetscenter ESKE; Esteettömyyskartoitusopas 2019.

Kilpelä Niina; Esteetön rakennus ja ympäristö. Miljöministeriet, Rakennustieto Oy 2019.

Kultur för alla. På <http://www.kulttuuriakaikille.fi/>

Laaja Johanna; Kaikkien kasvojen kunta. Opas yhdenvertaisuuden edistämiseen kunnan toiminnassa. Kommunförbundet

Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Finlex 306/2019.

Lämsä Elina; Loviisan kaupungin Esteettömyyskävely raportti. Ramboll Finland Oy 2019.

Markanvändnings- och byggförordningen. Finlex 10.9.1999/895.

Markanvändnings- och bygglagen. Finlex 132/1999.

Masoumi Yasamin, Seppälä Pyry, Öhberg Miia; Esteettömyyskartoitus Loviisassa. Examensarbete inom utbildningsprogrammet för vårdarbete vid yrkeshögskolan Laurea, enheten i Borgå 11/2014.

Nyström-Järvinen Minna; Presentation: Miksi pykälien mukaan rakennettu ei ole esteetön? (Varför är planering enligt paragraferna inte tillgänglig?) Möte för arbetsgruppen för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland 21.10.2020.

Papunet Saavutettavuus. På <https://papunet.net/saavutettavuus>

Pesola Kirsti. Invalidförbundet, Esteettömyysratkaisut asuintaloissa. Esteettömyys rakennusvalvonassa ja asuntorakentamisessa 12.9.2014.

Spårtrafiklagen. Finlex 1302/2018.

Rappe Erja, Kotilainen Helinä, Rajaniemi Jere, Topo Päivi; Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö, Miljöministeriet, Helsingfors 2018

Strafflagen. Finlex 39/1889.

RT-kartoteket bygginfo. På www.rakennustieto.fi

Saavutettavasti.fi. På <https://www.saavutettavasti.fi>

Finlands grundlag. Finlex 11.6.1999/731

Finlands FN-förbund: FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och konventionens frivilliga protokoll 2015.

SuRaKu-anvisningskort. På <https://hel.fi/helsinkikaikille/sv/anvisningar-for-planering/anvisningar-for-byggande-av-tillgangliga-miljoer/>

Sylberg Juha; Presentation: Esteettömyys näkövammaisten näkökulmasta (Tillgänglighet ur en synskadad persons perspektiv). Det inledande mötet för arbetsgruppen för det regionala tillgänglighets- och framkomlighetsprogrammet för Östra Nyland 2.9.2020.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Finlex 1986/609.

Vägtrafiklagen. Finlex 729/2018.

Statsrådets förordning om byggnaders tillgänglighet. Finlex 241/2017.

Vesanen-Nikitin Irja, Åkermark Mikael; Liikenteen ja viestinnän palvelut esteettömiksi. Toimenpideohjelma 2017-2021. Kommunikationsministeriets publikationer 8/2017.

Diskrimineringslagen. Finlex 1325/2014.

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Finlex 27/2016.

Tillgänglighetsrekommendationer för allmänna bibliotek. Kommunförbundet 2017.

Miljöministeriets förordning om bostadsutrymmen, inkvarteringslokaler och arbetsutrymmen. På <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2017/20171008>

Miljöministeriets förordning om säkerhet vid användning av byggnader. På <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2017/20171007>

Miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet. På <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2017/20170848>